

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
Факультет міжнародного туризму та економіки
Кафедра туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної (дипломної) роботи
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ

Виконав: студент 4 курсу, групи МТЕ-149

Спеціальність: 242 Туризм

Освітня програма: Туризмознавство

ДУНАЄВ Денис Володимирович

Керівник: к.п.н., доцент ЗАЦЕПІНА Н.О.

Рецензент: к.е.н., доцент ПОПОВА В.Д.

Запоріжжя – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Запорізька політехніка»

Інститут, факультет Міжнародного туризму та економіки

Кафедра Туристичного, готельного та ресторанного бізнесу

Ступінь вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр

Спеціальність 242 Туризм
(шифр і назва)

Освітня програма (спеціалізація) Туризмознавство
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ТГРБ

Валентина ЗАЙЦЕВА

«___» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ (ДИПЛОМНУ) РОБОТУ СТУДЕНТА

ДУНАЄВА Дениса Володимировича

1. Тема роботи (проекту) ОРГАНІЗАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ,
керівник роботи (проекту) ЗАЦЕПІНА Н.О., к.п.н., доцент,
затвердженні наказом вищого навчального закладу від 09 грудня 2022 року № 426/1
2. Строк подання студентом роботи (проекту) 23.05.2023 р.
3. Вихідні дані до роботи (проекту) в роботі використанні законодавчі акти з питань туристичної діяльності, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували рекреаційний туризм, матеріали періодичних видань, статистичні дані, інформаційні ресурси мережі Інтернет
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1) Загальні підходи до організації рекреаційного туризму. 2) Аналіз основних особливостей організації рекреаційного туризму в світі та в Україні. 3) Тенденції розвитку та організації рекреаційного туризму в Україні.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Графічний матеріал кваліфікаційної (дипломної) роботи складає: 9 таблиць, 1 рисунок

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	ЗАЦЕПІНА Н.О., доцент каф. ТГРБ	31.01.2023	31.03.2023
2	ЗАЦЕПІНА Н.О., доцент каф. ТГРБ	31.01.2023	14.04.2023
3	ЗАЦЕПІНА Н.О., доцент каф. ТГРБ	31.01.2023	28.04.2023
Нормо контроль	ГУРОВА Д.Д., доцент каф. ТГРБ	31.01.2023	10.05.2023

7. Дата видачі завдання 31 січня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Узгодження теми, складання змісту	31.01.2023	виконано
2	Вивчення літературних джерел	01.02-15.02.2023	виконано
3	Збір матеріалу на кваліфікаційну роботу	16.02-28.02.2023	виконано
4	Групування та аналіз зібраного матеріалу	01.03-15.03.2023	виконано
5	Виконання першого розділу	31.03.2023	виконано
6	Виконання другого розділу	14.04.2023	виконано
7	Виконання третього розділу	28.04.2023	виконано
8	Формування висновків та рекомендацій	03.05.2023	виконано
9	Оформлення кваліфікаційної роботи	10.05.2023	виконано
10	Перевірка роботи на плагіат	12.05.2023	виконано
11	Перевірка роботи керівником	15.05.2023	виконано
12	Одержання відгуку та рецензії	16.05.2023	виконано
13	Попередній захист кваліфікаційної роботи	17.05.-19.05.2023	виконано
14	Подання роботи на кафедру	23.05.2023	виконано
15	Захист кваліфікаційної роботи	30.05.-02.07.2023	виконано

Студент

(підпис)

Денис ДУНАСВ

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту)

(підпис)

Наталя ЗАЦЕПІНА

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Метою кваліфікаційної (дипломної) роботи є аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку рекреаційного туризму та його основних організаційних аспектів у світі та в Україні, а також розробка програми нового рекреаційного туру. Основними **завданнями** є визначення загальних підходів до організації рекреаційного туризму; аналіз стану розвитку та організаційних аспектів рекреаційного туризму в світі та в Україні; визначення основних тенденцій організації рекреаційного туризму в Україні та розробка нової програми рекреаційного туру для іноземних туристів.

Об'єктом дослідження є рекреаційний туризм.

Предметом дослідження є особливості організації рекреаційного туризму в Україні.

Методи дослідження: системний підхід до аналізу організаційних процесів та явищ в сфері рекреаційного туризму. При дослідженні застосовувалися теоретичний пошук (концептуально-порівняльний аналіз, систематизація, порівняння); прогнозний метод, метод системного аналізу та структурно-функціональний метод; описовий та графічний методи.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі акти з питань туристичної діяльності, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували рекреаційний туризм, матеріали періодичних видань, статистичні дані, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Практичне значення результатів полягає в тому, що на основі зробленого аналізу сучасного стану розвитку рекреаційного туризму було визначено тенденції та організаційні підходи до розвитку рекреаційного туризму в Україні та розроблено нову програму рекреаційного туру для іноземних туристів. Результати дипломного дослідження можуть бути використанні для подальших досліджень рекреаційного туризму у країнах світу, в т.ч. України, зокрема, щодо розробки стратегії розвитку туризму в областях та регіонах, проведення маркетингових досліджень у сфері

рекреаційного туризму. Теоретичні положення і практичні рекомендації роботи можуть бути використані при викладанні дисциплін «Туристичне краєзнавство», «Туроперейтинг», а також при розробці спеціалізованого курсу «Рекреаційний туризм».

Апробація результатів кваліфікаційної (дипломної) роботи. Основні результати доповідалися, обговорювалися та отримали схвальну оцінку на Щорічній науково-практичній конференції викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів, студентів НУ «Запорізька політехніка» «Тиждень науки – 2023» (м. Запоріжжя, 2023 р.) за результатами яких опубліковано тези доповідей.

Структура. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань (39 найменувань).

Обсяг. Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок комп'ютерного тексту (2,83 авт. арк.), основний зміст роботи викладено на 64 сторінках (2,66 авт. арк.).

Графічний матеріал. Робота містить 9 таблиць та 1 рисунок.

АНОТАЦІЯ

Дунаєв Д. Організація рекреаційного туризму. – Кваліфікаційна (дипломна) робота.

У роботі визначено загальні підходи до організації рекреаційного туризму; проаналізовано стан розвитку та організаційні аспекти рекреаційного туризму в світі та в Україні; визначено основні тенденції організації рекреаційного туризму в Україні та розроблено нову програму рекреаційного туру для іноземних туристів.

Ключові слова: рекреаційний туризм, природні ресурси, історико-культурні ресурси, сучасний стан, перспективи розвитку, новий тур.

ANNOTATION

Dunaev D. Organization of recreation tourism. – Qualifying work.

The work defines general approaches to the organization of recreational tourism; the state of development and organizational aspects of recreational tourism in the world and in Ukraine are analyzed; the main trends in the organization of recreational tourism in Ukraine were determined and a new recreational tour program for foreign tourists was developed.

Key words: recreational tourism, natural resources, historical and cultural resources, current state, development prospects, new tour.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

див. — дивись

дод. — додаток

ін. — інше

км — кілометри

млн. — мільйон

млрд. — мільярд

р., рр. — рік, роки

рис. — рисунок

ст. — століття

табл. — таблиця

тис. — тисяча

т. п. — тому подібне

ЮНВТО — Всесвітня туристична організація

% — відсоток

\$ — долар США

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ	12
1.1. Загальна характеристика рекреаційного туризму	12
1.2. Характеристика основних рекреаційних ресурсів щодо організації рекреаційного туризму в Україні	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ В СВІТІ ТА В УКРАЇНІ	27
2.1. Аналіз особливостей організації рекреаційного туризму в світі	27
2.2. Аналіз сучасного стану розвитку та організації рекреаційного туризму в Україні	36
РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	51
3.1. Тенденції та перспективні напрями розвитку та організації рекреаційного туризму в Україні	51
3.2. Розробка нової програми рекреаційного туру для іноземних туристів	57
ВИСНОВКИ	63
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	65

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток сучасної української туристично-рекреаційної індустрії слід в першу чергу залежить від існуючого туристично-рекреаційного потенціалу території України з урахуванням ринкових реформ та ситуації соціально-економічного розвитку країни. Окрім збереження та нарощування туристично-рекреаційного потенціалу, головним завданням державної та регіональної політики у сфері туризму та відпочинку є забезпечення регулярних міжнародних туристичних потоків. Зростання потоків в'їзного туризму, яке спостерігалось в першому десятилітті ХХІ століття, сприяло зростанню туристичної привабливості України в очах туристів з інших країн. Це призвело до відновлення бізнес-закладів у сфері туризму та відпочинку та створення десятків тисяч робочих місць, що сприяло більшій інтеграції на міжнародному туристичному ринку.

Виявлені тенденції закономірно призводять до виникнення проблеми відновлення безпеки туристично-рекреаційного потенціалу України. У зв'язку з домінуванням ринкових засад у діяльності суб'єктів сфери туризму та рекреації важливою частиною визначеної проблеми є аналіз впливу кризи на туристичні потоки, яка є визначальним фактором розвитку туристично-рекреаційного потенціалу. Туристична галузь до початку 2020 року (початку пандемії) була однією із найперспективніших галузей країни і світу в цілому. Але на початку 2020 р. відбулася глобальна світова криза, що була викликана пандемією, крім того на початку 2022 року в країні почалася повномасштабна військові дії, все це негативно вплинуло та змінило устрій туристичної галузі в Україні і не тільки. Втрата туристично-розважального та туристично-рекреаційного потенціалу, спричинена негативними впливами останніх років, доповнилися погіршенням іміджу – в очах іноземних туристів Україна перестала бути безпечним місцем для подорожей та відпочинку.

Питання розвитку туристично-рекреаційного потенціалу досліджували Бондаренко Л., Демчук Л., Зарубіна А., Растворова М., Сіра Є., Фастовець О.,

Щербакова Н. та ін. Організаційні аспекти діяльності вітчизняних туристичних підприємств в сфері рекреаційного туризму вивчала Н. Феодинець.

Тому метою дипломної роботи став аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку рекреаційного туризму та його основних організаційних аспектів у світі та в Україні, а також розробка програми нового рекреаційного туру.

Відповідно до мети дослідження було визначено його завдання:

- визначити загальні підходи до організації рекреаційного туризму;
- проаналізувати стану розвитку та організаційні аспекти рекреаційного туризму в світі та в Україні;
- визначити основні тенденції організації рекреаційного туризму в Україні та розробити нову програму рекреаційного туру для іноземних туристів.

Об'єктом дипломного дослідження є рекреаційний туризм.

Предметом дипломного дослідження є особливості організації рекреаційного туризму в Україні.

Методи дослідження: системний підхід до аналізу організаційних процесів та явищ в сфері рекреаційного туризму. При дослідженні застосовувалися теоретичний пошук (концептуально-порівняльний аналіз, систематизація, порівняння); прогнозний метод, метод системного аналізу та структурно-функціональний метод; описовий та графічний методи.

Інформаційна база дослідження: законодавчі акти з питань туристичної діяльності, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, які досліджували рекреаційний туризм, матеріали періодичних видань, статистичні дані, інформаційні ресурси мережі Інтернет.

Практичне значення результатів полягає в тому, що на основі зробленого аналізу сучасного стану розвитку рекреаційного туризму було визначено тенденції та організаційні підходи до розвитку рекреаційного туризму в Україні та розроблено нову програму рекреаційного туру для

іноземних туристів. Результати дипломного дослідження можуть бути використанні для подальших досліджень рекреаційного туризму у країнах світу, в т.ч. України, зокрема, щодо розробки стратегії розвитку туризму в областях та регіонах, проведення маркетингових досліджень у сфері рекреаційного туризму. Теоретичні положення і практичні рекомендації роботи можуть бути використані при викладанні дисциплін «Туристичне краєзнавство», «Туроперейтинг», а також при розробці спеціалізованого курсу «Рекреаційний туризм».

Апробація результатів кваліфікаційної (дипломної) роботи. Основні результати дипломної роботи викладені і ухвалені на Щорічній науково-практичній конференції викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів, студентів НУ «Запорізька політехніка» «Тиждень науки – 2023» (м. Запоріжжя, Національний університет «Запорізька політехніка», 24 – 28 квітня 2023 р.) за результатами яких опубліковано тези доповідей [39].

Структура. Кваліфікаційна (дипломна) робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань. Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок комп'ютерного тексту (2,83 авт. арк.), основний зміст роботи викладено на 64 сторінках (2,66 авт. арк.). Робота містить 9 таблиць та 1 рисунок.

.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Загальна характеристика рекреаційного туризму

Туризм – одна з найбільших і найдинамічніших сфер економіки, яка є важливою частиною зовнішньоекономічної діяльності багатьох розвинутих країн світу та країн, які ще розвиваються. Важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності багатьох країн у світі являється саме туристична галузь. Високі темпи розвитку, значні обсяги валютних надходжень активно впливають на різні галузі економіки, що сприяє формуванню туристичної сфери. Події останніх трьох років показали, що туризм є одним із найуразливіших видів бізнесу, який залежить від багатьох галузей економіки і водночас впливає на них. Так, у 2019 допандемічному році в світі було зареєстровано 1,5 мільярда міжнародного туристичного прибуття, що на 4% більше порівняно з попереднім роком. Але наступні два роки стали руйнівними для розвитку туризму по всьому світу, коли падіння міжнародного туризму на 73% у 2020 році було пов'язане з обмеженнями на подорожі, переживаннями туристів щодо пандемічної ситуації та глобальною боротьбою з коронавірусом. міжнародна туристична індустрія зазнала негативних змін та суттєвих втрат. Через впроваджені обмеження на туристичні поїздки скоротилися туристичні потоки, знизився попит на послуги туроператорів і турагентів, засобів розміщення і харчування, послуги перевізників, певні регіони та території взагалі стали недоступними для міжнародних та навіть внутрішніх туристів. Але з іншої сторони нестабільність дає можливість для вдосконалення та розвитку. Та вже у 2021 році ситуація дещо змінилася, коли у світі було зареєстровано 415 мільйонів міжнародного прибуття, порівняно з 400 мільйонами у 2020 році [2]. А вже у січні-вересні 2022 року міжнародний прибуток показали стабільний зріст,

коли прибуття були прирівняні 63% осіб допандемійного періоду за перші дев'ять місяців 2022 рік. Приблизно 700 мільйонів туристів подорожували на міжнародному рівні з січня по вересень, більше ніж удвічі (+133%), ніж кількість, зареєстрована в аналогічному періоді 2021 року [38].

Якщо розглядати показники динаміки туристичних потоків в Україні, то, наприклад, протягом 2021 року Україну відвідало понад 4 млн іноземців, що стало майже на 26% більше аналогічного показника 2020 року. Серед мандрівників найбільше витрачали громадяни Об'єднаних Арабських Еміратів – в середньому \$2 220 за період перебування. Громадяни Саудівської Аравії та Оману витрачали дещо менше – \$1500, канадійці – \$1250, а мандрівники із США – \$1125, в середньому іноземці протягом 7 – 9 днів перебування мали витрати на суму \$929. Основною метою подорожі іноземців за результатами опитування до нашої держави у 2021 році були відпустка, дозвілля та відпочинок (29,5%), а 11,7% прибули з метою лікування та оздоровлення [28].

Подібні тенденції швидкого відновлення туристичної сфери обумовлені тим, що людство завжди потребує відновлення своїх фізичних та духовних сил, тобто відпочинку, який передбачає заняття рекреаційною діяльністю. На сучасному етапі дослідження туризму немає одностайності щодо визначення поняття «рекреаційний туризм» та його складу. Найбільш використаним визначенням є таке, що рекреаційний туризм – це подорожі з метою відпочинку, оздоровлення чи лікування, які здійснюються з безпосереднім використанням природного клімату, мінеральних вод, грязей, цікавих ландшафтів та інших ресурсів. Тобто, рекреаційний туризм – це одна з найважливіших форм туризму для більшості країн світу, який визначається як окремий вид туризму, пов'язаний з переміщенням людей з метою відновлення фізичних, психічних та духовних сил та відпочинку.

Рекреаційний туризм, особливо його активні форми, дозволяють зменшити або уповільнити дію небажаних факторів повсякденної діяльності людини (нервово-емоційне напруження, гіпокінезія, бездумне переїдання).

Ефективному відпочинку та відновленню учасників оздоровчо-туристської діяльності сприяє насамперед забезпечення достатньої м'язової активності, усунення негативних наслідків «м'язового голодування» з тренуванням основних функціональних систем, які забезпечують працездатність організму: серцево-судинної, дихальної, опорно-рухової, нейроендокринної та інших систем. Рекреаційний туризм зазвичай поділяється на підтипи, а саме лікувально-оздоровчий та відпочинковий туризм, які є різними, але доповнюють один одного. Таким чином, можна задовольнити потреби у відпочинку та оздоровленні в спеціалізованих рекреаційних закладах, а лікувальні потреби в спеціальних санаторно-курортних закладах. При задоволенні потреб відпочинку та оздоровлення використовуються лікувальні процедури, і навпаки, в лікувальному туризмі – елементи активного відпочинку. Проте в рекреаційному туризмі центральне місце займає лікувальний туризм (санаторно-лікувальний або лікувально-оздоровчий), який вважається традиційною формою, яка розвивається в регіонах зі сприятливим кліматом та наявністю лікувальних ресурсів або в місцях, де оздоровчі технології розвинені та розроблені різні програми щодо лікування певних захворювань. Значення оздоровчого туризму в сучасних умовах зростає, оскільки на здоров'я людей негативно впливає швидкий темп життя, який супроводжується стресовими ситуаціями, насиченістю потоку інформації, несприятливою екологічною обстановкою.

Подорожі з лікувально-оздоровчою метою відомі ще з часів Стародавньої Греції та Риму, у середні віки вони займали гідне місце серед заможних європейців. Вже в XIX столітті поїздки на курорти стали популярними не тільки в лікувальних цілях, але і для відпочинку. На початку двадцятого століття особливості розвитку оздоровчого туризму включають:

- необхідність тривалого лікування в санаторії, оскільки ефект одужання очевидний після тритижневого перебування;
- високий цінник оздоровчого туризму, що свідчить про клієнтів з

високим рівнем доходів;

– більшість клієнтури з людей старшого віку, однак останнім часом цей склад стає більш молодим, що має зв'язок не тільки з лікуванням окремих відхилень здоров'я, але і з профілактикою захворювань – відновленням фізичних та духовних сил, позбавленням від стресу. Для цього частіше використовують змішані за напрямом курорти. Саме тому сучасні санаторні та курортні комплекси переорієнтовуються з надання послуг лікування та відпочинку лише категорії людей третього віку, перетворюючись на багатофункціональні здравниці.

Дійсно, під визначенням «рекреаційний туризм» ховається різноманітність засобів та форм туристичної діяльності, спрямованих на досягнення цілей рекреації. Серед всієї різноманітності доводиться «вибирати» ті з них, які лежать в основі визначення предмета цього дослідження. Для більшого розуміння суті рекреаційного туризму необхідно визначити його найбільш значущі ознаки. Такими слід вважати домінуючу мету туристичного заходу та рівень фізичної активності учасників заходу. Якщо говорити про визначення домінуючої мети, то домінує саме дві головні цілі – задоволення повноцінного відпочинку та оздоровлення (лікування) туристів. Головною ознакою фізичної активності можна вважати її рівень, тобто пасивна діяльність чи активна діяльність учасників.

Таким чином за визначенням рекреаційним туризмом є діяльність з певним рівнем активності (пасивним або активним), яка спрямована на відновлення сил людини, тобто відпочинок, оздоровлення та лікування, а саме купально-пляжний відпочинок, спортивно-екологічні походи, відпочинок на гірськолижному курорті, санаторно-профілактичне лікування, а також оздоровча гімнастика та оздоровчі походи. На підставі визначення таких ознак можна розробити класифікаційний підхід до визначення поняття рекреаційного туризму та визначення його структури (див. рис. 1.1).

У сучасній світовій науці та практиці в основному розрізняють чотири види курортів: бальнеологічного, грязьового, кліматичного та змішаного

напряму.

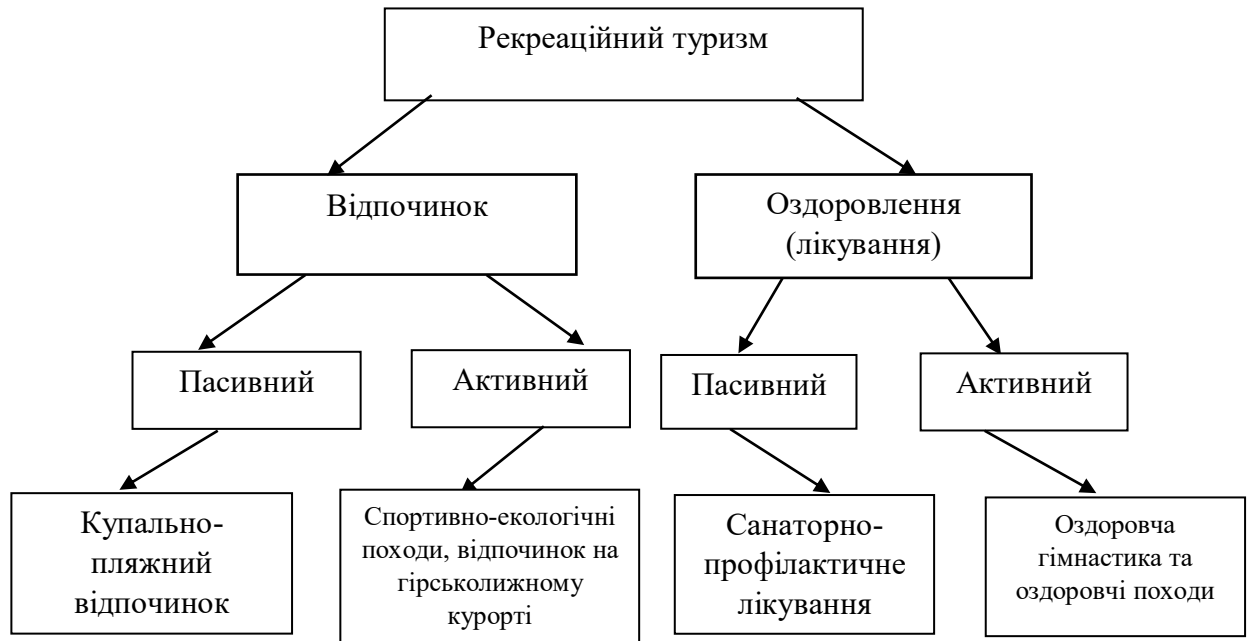

Рисунок 1.1 – Структура рекреаційного туризму

Тобто саме наявність певних природних ресурсів визначає цей напрям, тобто профіль рекреаційної зони. Так, якщо бальнеологічні курорти використовують переважно природні мінеральні ресурси для зовнішнього (купання) і внутрішнього (пиття, дихання тощо) споживання, а грязьові курорти приєднані до лікувальних мінеральних джерел, то кліматичні рекреаційні зони користуються лісовими, гірськими, водними ресурсами. Та й їх використання в лікувальних та профілактичних цілях також залежить від багатьох чинників, але в першу чергу ця діяльність залежить саме від наявних рекреаційних ресурсів. Під час рекреаційної діяльності змішаних курортах одночасно використовується кілька природних лікувальних факторів, що дозволяє розширити сферу оздоровлення та залучити більш молоду категорію туристів та відпочиваючих [5].

Так на Міжнародному конгресі з оздоровчого туризму, який відбувся в Іспанії ще в 1999 р., визначали важливість розвитку цього виду туризму, говорили про необхідність широкого вивчення ринку оздоровлення та

лікування, що повинно вплинути на підвищення стандартів лікувального туризму у всьому світі. Найпопулярніші курорти на європейському ринку оздоровчого туризму зараз знаходяться у Німеччині, Австрії, Швейцарії, вже традиційно у Чехії, а також у Словаччині. Між тим, все більшої популярності набувають курорти Угорщини, Польщі, Болгарії, Румунії, Хорватії та Словенії. Оздоровчий туризм також активно останнім часом розвивався в країнах Балтії та в Україні.

Так, у Німеччині наявно понад 500 курортів та різних рекреаційних регіонів. Вони розташовані по всій країні, але здебільшого вони розташовані в Альпах, у долинах річок Рейн та Майн, у середньому та верхньому Везері, у Саксонській Швейцарії, на приморській території Балтійського та Північного морів. Найвідомішими курортами на світовому рекреаційному ринку є Баден-Баден (його ще звать «Європейською столицею в літку»), також Аахен та Вісбаден, а також Баден-Кронінген, Обер-стдорф, Баренвайлер, Баден-Шанрау та інші менш відомі рекреаційні курортні зони.

Австрія – одна з найпопулярніших туристичних держав світового рівня. Оздоровчий туризм є найбільш розвиненою сферою в Альпійському рекреаційному регіоні, який охоплює значну частину території країни. Найвідомішими бальнеологічними курортами є Бад-Тестін в долині річки Хейстен (земля Зальцбург), а також Бад-Клайнкірхайм, відомий також своїми гірськолижними схилами, та курорт Бадхал, розташований у Верхній Австрії, де для лікування використовують лосьйон, який містить йодові солі з місцевих природних джерел. Відоме в Європі курортне місто Бад-Гляйхенберг, а також курортне місто Баден, розташоване на східній околиці Віденського лісу, також славляться як лікувальні рекреаційні зони.

У Швейцарії десятки гірських, кліматичних та бальнеологічних курортних рекреаційних зон, дисперсно розташованих по всій території країни. Найбільші та найстаріші бальнеологічні курорти – Баден, Бад-Рагац, кліматичні гірські курорти – Ароза, Давос, Санкт-Моріц, Церматт і відомий трав'яний (фіто) центр Кран-Монтана.

У Чехії найвідоміша рекреаційна зона знаходиться у Карлових Варах, де використання лікувальних ресурсів почалося ще у XV столітті. Неподалік розташовані не менш знамениті курорти Франтішкове-Лазне та Маріанське-Лазне. А у районі Рудних гір знаходяться десятки кліматичних та бальнеологічних курортів (Бад-Ельстер, Бад-Браунбах з радоновими купальнями, Бад-Скандаута та інші). Всі ці рекреаційні зони є найвідомішими і найстарішими курортами світу. На території Словаччини всесвітньо відомими бальнеологічними курортами є П'єштяни, Смордакі, а також Тренчанське Тепліце (південний захід Словаччини). До кліматичних курортів Високих Татр відноситься відомий гірський спортивний центр Струбске-Плассо, а також курорти Татранська-Ломніца, Старий-Смоковець, Нові-Смоковець, Горни-Смоковець, де між всім лікують й хронічний бронхіт та алергічний риніт. Східна Словаччина є також важливим рекреаційним регіоном, який сприяє розвитку оздоровчого туризму. Серед бальнеологічних та кліматичних курортів виділяються Вишні Ружбаги і Штос.

Серед країн Центральної та Східної Європи у сфері оздоровчого туризму відрізняються як Чехія та Словаччина, так й Угорщина, Польща та Україна. Угорщина славиться своїми термальними водами на європейському ринку лікувального туризму, її також називають країною термальних купалень. Найвідоміші курорти з вуглекислими джерелами, якими користувалися стародавні римляни, знаходяться на берегах Балатонфюреда, озера Балатон та в інших рекреаційних зонах. Гарячою водою славиться курорт Хевіз, який розташований на березі однойменного озера, а також Загакарош. Біля підніжжя Альп, недалеко від австрійського кордону, на березі озера Ферт, лежить старе курортне місто Балфе, походження та оздоровчі якості якого відомі ще з часів Римської імперії.

Польща вирізняється бальнеологічними та грязьовими курортами Свіноуйсьце, Камен-по-Морський, Колобжег та Сопот на Балтійському морі, а серед гірських кліматичних курортів відомий Шклярська-Поремба (Судет). Перлиною польських курортів є Криниця – гірський кліматичний курорт на

північно-західному схилі Сондекових Бескидів (Західні Карпати), цілющими факторами якого є мікроклімат, мінеральна вода та цілющий ґрунт.

Рекреаційний туризм в Україні розвивається вже давно. Велика кількість його закладів зосереджена в Карпатському та Кримському рекреаційних регіонах, де успішно використовуються бальнеологічні (мінеральні води та грязьові), ландшафтні, кліматичні та прибережні ресурси. Перспективними для подальшого розвитку лікувального туризму слід вважати узбережжя Чорного та Азовського морів, а також територію Подільського рекреаційного району.

У Південно-Східній Європі оздоровчий туризм розвивається з використанням природних ресурсів Чорноморського та Адріатичного узбережжя, місцевих гірських масивів у Болгарії, Румунії, а також у країнах Балканського регіону. У Західній Європі Франція славиться своїми кліматичними та бальнеологічними курортами. Так, Енген – термальний курорт; Ла-Бурбуль, Мон-Дор, Віші – всесвітньо відомі оздоровчі курорти, розташовані в центральній частині гір. Мабуть, найвідомішим південним приморським рекреаційним регіоном Середземного моря є Французька Рив'єра (узбережжя від Марселя до кордону з Італією), де розташовані знамениті оздоровчі курорти Канни та Ніцца, Антиби, Сен-Тропе та Монте-Карло. Острів Корсика, береги якого з півночі омиває тепле Лігурійське море, Піренейські гори і, звичайно ж, Французькі Альпи з відомими гірськими оздоровчими курортами Шамоні, Гренобль, Евіан-ле-Бен, Тонн-ле-Бен, Vains прагнуть до високоякісного розвитку різноманітних послуг рекреаційного туризму.

На півдні Європи до лікувально-оздоровчого туризму відносяться італійські кліматичні курорти на узбережжі Адріатичного моря, так звана Адріатична Рив'єра та морські курорти Равенна, Сервія, Чезенатіко, Ріміні, Каттоліка. На північному заході Італії розташована Лігурійська Рив'єра, що тягнеться від французького кордону до міста Піза з відомими курортами Вентімілья, Бордігера, Рапалло, Санта-Маргерита-Лігуре, Маріна-ді-Масса,

Форте-ді-Мармі та багато інших менш відомих маленьких рекреаційних зон. У світі відомі лікувально-оздоровчі центри, які розкинулися на прекрасних озерах регіону Ломбардія (Північна Італія) – Комо, Лугано, Лаго Маджоре, Ізео, Гарда. Традиційними для покращення здоров'я вважаються острови Сицилія та особливо Сардинія і Капрі.

Найвідомішим рекреаційним регіоном в Іспанії є узбережжя Середземного моря, яке поділяється на великі курортно-оздоровчі райони: Коста-Брава (Скелясте узбережжя), Коста-Дорада (Золоте узбережжя) і Коста-дель-Соль (Сонячне узбережжя), а також Балеарські острови (Мальорка). А також в основному для представників великосвітського прошарку суспільства Іспанії, короля Іспанії та для членів його родини такі відомі курорти як Лонг-Біч, Менорка, Ібіца тощо, які традиційно обираються ними для проведення своєї відпустки. Канарські острови, розташовані в Атлантичному океані в 1,5 км від Піренейського півострова, відрізняються унікальними кліматичними умовами, які сприяють розвитку оздоровчого туризму. Ще одна унікальна особливість Іспанського рекреаційного регіону – тут знаходиться найпівденніша частина всіх європейських гірськолижних та кліматичних курортів – Сьєрра-Невада, в 32 км від міста Гранада. На Близькому Сході потік туристів з лікувальною метою спрямований в Ізраїль, на Мертве море та курорти Ейн-Бокек, Ін-Геді, Неве-Захар та інші.

У північноамериканському макрорегіоні оздоровчий туризм найбільш популярний у США. Основними видами курортів Північної Америки є бальнеологічні курорти, які поширені в багатьох штатах країни. Відомими курортами, які використовують бальнеологічні ресурси, є Мамонт-Спрінгс, Хебер-Спрінгс на півдні США. Відомі кліматичні курорти Лонг-Бранч на околиці Нью-Йорка, Хаттерас Бейшор, Атлантик-Сіті на узбережжі Атлантичного океану, а також Маямі-Біч, Голлівуд, Помпано-Біч у Флориді, а також каліфорнійські курортні зони Сан-Дієго і Санта-Крус, Монтерей, Лонг-Біч та інші. Південноамериканський рекреаційний регіон не визначається особливим розвитком рекреаційного туризму через соціально-

економічну та політичну нестабільність, вражаючи рівні злочинності, наркоманії та торгівлі наркотиками, бідності тощо, які відштовхують іноземних туристів. Найбільш розвинутою туристичною країною південноамериканського континенту вважається Бразилія, найбільша за площею та населенням, а також економічно потужна країна регіону. Чудові різноманітні природні умови, таємничі та небезпечні принади Амазонки, тисячі кілометрів пляжів, у тому числі всесвітньо відомий Копа-Кабана, мальовничі краєвиди та ландшафти – далеко не повний перелік місць для відпочинку у Бразилії. Але вона все ще не може повною мірою використати свої багаті рекреаційні ресурси та зробити рекреаційно-туристичне господарство одним із головних факторів добробуту країни.

У країнах Південно-Східної Азії оздоровчий туризм не дуже розвинений. В цьому рекреаційному регіоні туристам можуть запропонувати такі оздоровчі процедури як тайський масаж, індійські практики аюрведи, тибетську та китайську медицину, фітотерапевтичні послуги та цим список східної екзотики не закінчується. Нетрадиційна медицина, фітотерапія та голкорефлексотерапія, які набули широкого розмаху в цьому регіоні, викликають підвищену увагу та, мабуть, впливають на збільшення потоку туристів у такі країни, як Непал, Таїланд, Китай.

В Австралії бальнеологічні курорти розташовані на південному сході материка (курорти Дейлсфорд, Моркі, Спрінгвуд). Африка має значні ресурси для розвитку оздоровчого туризму, але тут він знаходиться на початковій стадії розвитку. Є оздоровчі курорти на узбережжі Індійського океану – в Кенії (Лапу, Кіпіні, Малінді, Кіліорі, Шаноні), зростає популярність кліматичних курортів Північної Африки на березі Середземного моря. Бальнеологічні ресурси є на всій території континенту, але найбільше використовуються в ПАР (є курортні місця, але в основному для внутрішнього користування), Ефіопії, Єгипті, Тунісі, Марокко. Тобто найбільш розвинутими курортними регіонами континенту знаходяться в його північній та південній частині:

- кліматичні курорти Африки – Туніс (Хаммамет, Хаммам-Ліф), Марокко (Ель-Хосейма), Єгипет (Асуан); ПАР (Сан-Сіті);
- бальнеологічні курорти – Алжир (Хаммам-бу-Хаджар, Хаммам-Мескутін), Туніс (Хаммам-Ліф), Єгипет (Хелуан), ПАР (Мосселбай, Вармбад), Ефіопія (Амбо. Волясо).

Дубаї, наприклад, вкладають кошти у розвиток медичного туризму. Так, для просування медичних послуг на світовий ринок, в Дубаї управлінням охорони здоров'я засновано спеціальний бренд DXH, на порталі якого медичні туристи можуть зареєструватися та отримувати різні послуги, обрати клініку, доктора та отримати онлайн консультації. Крім того, у Дубаї створено багато міст для комфортного відпочинку туристів: пляжі, парки, різноманітні центри та місця для розваг дорослих та дітей. Так, нещодавно відкрилися 3 нових пляжі для нічного купання – Jumeirah 2, Jumeirah 3 та Umm Suqeim 1. На пляжах встановлені системи освітлення та спеціальні екрани, на яких відображається актуальна інформація для безпеки відвідувачів. Також визначено за мету до 2030 року довести до 25% наявність безпілотного транспортного обслуговування, що є безпечнішим та більш дешевим [10].

У Дубаї з'явиться величезний Місяць за 5 млрд доларів. Фантазія архітекторів не перестає дивувати: нещодавно канадські архітектори з Moon World Resorts представили масштабний проект, який надає можливість побувати відвідувачам на Місяці. У Дубаї планують збудувати готель у вигляді величезного Місяця – знімки виглядають воістину заворожливо. Вартість будівлі така ж космічна – будівництво оцінюють у 5 млрд. доларів. У середині розташується парк для туристів з космічною тематикою та 300 апартаментів класу «люкс» – приватних резиденцій, які назвали «небесними віллами». Також на території планують запуснути «місячний шатл», який розвезитиме гостей розважальними центрами та іншими цікавими локаціями.

1.2. Характеристика основних рекреаційних ресурсів щодо організації рекреаційного туризму в Україні

Зважаючи на перспективність розвитку туризму та його позитивний вплив на збільшення надходжень до бюджету, увага багатьох країн світу зосереджена на розвитку туристично-рекреаційного потенціалу. Зростання важливості рекреаційного аспекту розвитку туризму в Україні можна простежити до кількох важливих дат:

- відповідно до Указу Президента України 2008 рік було визнано роком туризму і курортів в Україні, уряду було доручено розробити Стратегію сталого розвитку туризму і курортів в Україні;

- 2017 рік був визнаний Генеральною Асамблеєю ООН міжнародним роком сталого розвитку у сфері туризму. Прийнята ООН декларація вплинула на активізацію процесів розвитку туристично-рекреаційного потенціалу ряду країн на основі вдосконалення розуміння цінності різних культур щодо подальшого сприяння миру та гармонії у світі в цілому;

- Національна туристична організація України оголосила 2022 рік роком оздоровчого та медичного туризму задля привернення уваги до питань безпечного використання туристично-рекреаційного потенціалу. На жаль, це питання було відкладено через несприятливі події.

В Україні є різноманітні географічні регіони, в яких є безліч рекреаційних ресурсів. Деякі з них виділяються у різні рекреаційні регіони та райони країни з особливими рекреаційними ресурсами, а саме:

- Карпатський регіон (гірські ландшафти та мальовничі краєвиди, гірські лижі, гірський туризм, альпінізм, велотуризм, пішохідний туризм, збирання грибів, риболовля, полювання, оздоровчі курорти з різними бальнеологічними напрямками туризму та інше);

- Закарпаття (мальовничі природні краєвиди, можливість походів у гори, термальні джерела, бальнеологічні ресурси);

- Причорномор'я (пляжний туризм, водні розваги, морські та бальнеологічні курорти, водні види спорту, риболовля, екскурсійний туризм, національні парки, морський круїзний туризм, архітектурні та культурні пам'ятки міст);
- Дніпровський регіон (водні та екстремальні види спорту, річковий круїзний туризм, катання на каяках та каное, риболовля, плавання, та інше);
- Приазов'я (пляжний туризм, морські та бальнеологічні курорти, водні види спорту, архітектурні та культурні пам'ятки);
- Центральний рекреаційний район (заповідники, історичні та природні парки, релігійні пам'ятки та монастирі, стародавня замкова архітектура, архітектурні та культурні пам'ятки міст, проведення фестивалів та різноманітних заходів на основі екологічної тематики тощо);
- Львівщина (історичні, архітектурні та культурні пам'ятки міст, гастрономічний туризм, велотуризм, пішохідний туризм, збирання грибів, риболовля, пішохідні прогулянки, організація музичних фестивалів та театральних шоу, а також проведення різноманітних конференцій тощо);
- Чернівці та Буковина (історичні, архітектурні та культурні пам'ятки міст, гірський туризм, водні види спорту, купання у гірських річках та інше);
- Одеський рекреаційний район (пляжі, морські кліматичні курорти, водні види спорту, розваги на відкритому повітрі, історичні, архітектурні та культурні пам'ятки).

Це лише частина рекреаційних ресурсів різних регіонів України, але вона дає змогу визначити різноманітність можливостей, які має для країна щодо розвитку рекреаційного туризму та просування рекреаційного продукту на міжнародні туристичні ринки.

Ресурси, які впливають на розвиток рекреаційного туризму в Україні, можуть бути різними та залежать від місцевості та її особливостей. Загалом можна виділити такі типологічні групи рекреаційних ресурсів, які впливають на розвиток рекреаційного туризму в Україні:

- природні ресурси – гори, озера, річки, ліси, зони унікальної флори та

фауни тощо;

- культурно-історичні ресурси – пам'ятки, музеї, замки, монастирі, національні природні та культурні парки тощо;

- інфраструктурні ресурси – готелі, ресторани, розважальні центри, курортна інфраструктура тощо.

У різних регіонах України можна виділити наявність різних типів ресурсів, які мають найбільший вплив на розвиток рекреаційного туризму. Наприклад, у Карпатах найбільш важливими ресурсами є гори, озера, ліси та національні парки, які приваблюють любителів активного відпочинку та екотуризму. В Одесі та на Чорноморському узбережжі, головним ресурсом є пляжі та розважальна інфраструктура, така як аквапарки, дельфінарії тощо. У Києві та інших історичних містах по всій Україні найбільш важливими вважаються культурно-історичні ресурси, а саме історичні, культурні та архітектурні пам'ятки, музеї тощо. Таким чином, у кожному рекреаційному регіоні України можна виділити різні ресурси, які впливають на розвиток рекреаційного туризму.

Нижче наведено перелік найбільших та найвідоміших курортів України, які приймають найбільшу кількість відпочиваючих із рекреаційними цілями (визначено за показниками кількості відвідувачів цих туристичних міст та курортів):

- Одеса – найбільший порт України, відомий своїми пляжами, мальовничою набережною та культурною спадщиною;

- Затока – курортне місто на узбережжі Чорного моря, відоме своїми піщаними пляжами та можливостями для різноманітного активного відпочинку;

- Київ – столиця України, де є чимало парків, музеїв, культурних та історичних пам'яток, розважальних закладів та заходів;

- Харків – найбільше місто та культурний центр сходу України, відоме своїми парками, ботанічним садом, архітектурою та театрами;

- Львів – культурний та історичний центр Західної України,

знаменитий своїми музеями, замками, ресторанами та стародавньою міською архітектурою;

- Трускавець – бальнеологічний курорт на заході України, відомий своїми джерелами мінеральної води та спа-послугами;

- Буковель – найбільший гірськолижний курорт в українських Карпатах, з безліччю трас та можливостей для круглорічного активного відпочинку.

Таким чином, слід визначити, що Україна є багатою країною щодо наявності рекреаційних ресурсів та сформованого рекреаційного середовища.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ В СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз особливостей організації рекреаційного туризму в світі

Індустрія туризму є важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності багатьох країн світу. Події останніх трьох років показали, що туризм є одним із найбільш вразливих видів бізнесу, який залежить і водночас впливає на багато галузей економіки всіх країн світу на тому чи іншому рівні. Для більш детального вивчення сучасного стану світового туризму слід проаналізувати розподіл світового ринку туристичних послуг в допандемічний та пандемічний період за регіональним принципом, тобто від 2019 року по тепер (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Регіональний розподіл ринку туристичних послуг в допандемічний та пандемічний період (2019-2021 рр.)

Регіон світу	2019 р., млн. осіб	2020 р., млн. осіб	2021 р., млн. осіб	2021 р., %
Азійсько-Тихоокеанський регіон	360,4	59,4	20,9	5
Європа	746,1	235,7	279,8	67,4
Америка	219,3	69,9	81,9	19,7
Африка	68,6	15,9	17,9	4,3
Близький Схід	69,9	19,0	14,5	3,5
Світ	1464	400	415	100

В дослідженні проаналізовано дані ЮНВТО World tourism barometer January 2022 [2]. У 2022 році понад 900 мільйонів туристів здійснили

міжнародні подорожі, що вдвічі більше, ніж у 2021 році, але все ще на 37% менше, ніж у 2019 році. Міжнародний туризм повернувся на 63% від допандемічного рівня відповідно до сценаріїв ЮНВТО, опублікованих у травні 2022 року.

Найбільш затребуваним з погляду відпочинку та рекреації в Європі вважається рекреаційний комплекс Середземноморського регіону. вихід до Середземного моря мають такі країни як Франція, Іспанія та Італія. Для визначення потенціалу розвитку рекреаційного туризму необхідно визначити та проаналізувати їх рекреаційні ресурси (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Аналіз рекреаційних ресурсів країн
Середземноморського регіону

Країни регіону	Приморські курорти	Бальнеологічні курорти	Пізнавальний туризм	Гральний бізнес	Клімат
Франція	Канни, Антиб, Ла-Боль, Корде-Кань, Ніцца, Ментона, Динаар, Перростурек, Конкарно	Брід-ле-Б'єн, Алл'євар, Екс-ле-Б'єн, Куршенваль-Сен-Мартен-де-Бельвіль Гірськокліматичні: Ассі (5 санаторіїв)	Париж, Ліон, Сен-Ет'єн, Ассі, Комт, Реймс, Монако, Бертані, Сен-Мало, Дижон, Сене, Осер, Везеле, Боне, Ланже, Блуа	Монако, Париж, Канни, Ніцца	Лазурний берег: Ср. t°C=15,5° Зима= 8,9° Весна=14,2° Осінь=16,5° Літо=24,1°
Іспанія	«Коста Бланка» (білий), «Коста Брава» (Скелистий берег): Росае, Ла-Ескала, Палма, Сан-Феліу-де-Тишольс, Льорет-ле-Мар, Бланес, Арньєс-де-Мар, Матаро, Бадалона; морські курорти: Мальорка, Менорка, Івіса.	Коста дель Ассар Курорти Коста Бланки: Альтера, Вільяхойса, Сан-Хуан-де-Аліканте, Аліканте, Коста Дорада	Мадрид, Барселона, Таррагона, Тенерифе, Валенсія, Сагунто, Сарагоса	Мадрид, Барселона	Клімат Середземноморської частини Іспанії відрізняється м'якістю майже протягом усього року при t C=17,4°

Продовження таблиці 2.2

Країни регіону	Приморські курорти	Бальнеологічні курорти	Пізнавальний туризм	Гральний бізнес	Клімат
Італія	Адріатична Рив'єра: Равенна, Червія, Чезенатино, Ріміні Курорти озера Комо: Черноббіо, Белладжі, Беллано Рив'єра-ді-Понете: Вентимілья, Бордигера, Сан-Ремо, Савана	Переважно маленькі курорти, які знаходяться в не самому найкращому стані. Найбільш відомий Кортино-д'Амелеццо, Монтекатіні-Терме	Рим, Пістоія, Прато, Лукна, Мілан, Павія, Брешна, Мантуя, Бергамо, Генуя, Піза	Мілан, Рим	Клімат Середземноморського регіону характеризується теплим, але не дуже спекотним літом (сер. t у липні біля 25 градусів C)

Основними особливостями і спеціалізацією цього регіону є всі види морського туризму, розміщення санаторно-туристичних комплексів: вони мають лінійну форму, витягнуті уздовж узбережжя. Узбережжя Середземного моря має широке використання в туристській рекреаційній сфері, засвоєне на 25%. Але не менш важливим регіоном Європи з точки зору розвитку рекреаційного туризму є Альпійський туристичний комплекс до якого відносяться, такі країни як Італії, Австрії, Швейцарії, Франції та Німеччина. Факторами його формування слід вважати:

- вигідне економіко-географічне положення щодо ареалів туристського попиту;
- густа мережа авіаційних, залізничних, автомобільних магістралей Європи;
- різноманітність рекреаційних та туристських ресурсів, матеріально-технічна база туризму (більше 5 млн. ночівель на рік, що складає 25% ємності світової туріндустрії);
- порівняно високі доходи на душу населення та можливості

туристичних переміщень населення альпійських країн.

Основними ознаками розвитку рекреаційного туризму Європейського регіону є масовість, переважання 2-х сезонності (літо та зима), розширення території туристської засвоєності, зменшення рівня територіальної концентрації туризму (навантаження), переваження туризму в господарському комплексі європейських країн. Європа, найбільший у світі регіон туристичного призначення, в якому було зафіксовано 585 мільйонів прибуттів у 2022 році, досягнувши майже 80% рівня до пандемії (–21% порівняно з 2019 роком). У 2022 році на Близькому Сході відбулося найсильніше відносне зростання в усіх регіонах, де кількість прибуттів зросла до 83% від кількості до пандемії (–17% порівняно з 2019 роком). Африка та Америка відновили близько 65% відвідувачів до пандемії, тоді як Азія та Тихоокеанський регіон досягли лише 23% через суворіші обмеження, пов'язані з пандемією. За субрегіонами Західна Європа (87%) і Карибський басейн (84%) наблизилися до рівня до пандемії. У 2022 році відбулося значне відновлення витрат на туризм, що призвело до відновлення рівня доходів у багатьох напрямках, який був до пандемії. У майбутньому міжнародний туризм має намір консолідувати своє відновлення у 2023 році завдяки відкладеному попиту, особливо з Азії та Тихоокеанського регіону, оскільки напрямки та ринки відкриваються [37].

Опитування групи експертів ЮНВТО показує, що 72% респондентів очікують кращих показників у 2023 році. Однак більшість експертів (65%) також вважають, що міжнародний туризм не повернеться до рівня 2019 року до 2024 року або пізніше. Результати 2022 року підвищилися завдяки сильному відкладеному попиту, підвищенню рівня довіри та зняттю обмежень у дедалі більшій кількості напрямків. Щомісячна кількість прибуттів зросла з –64% у січні 2022 року (порівняно з 2019 роком) до –27% у вересні, підтверджуючи швидке та стабільне відновлення міжнародних подорожей протягом року.

Показники туризму були особливо високими в третьому кварталі 2022

року (–26% порівняно з 2019 роком), коли було зафіксовано 340 мільйонів міжнародних прибуттів у всьому світі, майже 50% від загальної кількості за дев'ять місяців. Європа (+126%) продовжувала лідирувати у відскоку міжнародного туризму до вересня, досягнувши 81% рівня до пандемії. У січні-вересні 2022 року кількість міжнародних прибуттів на Близькому Сході зросла більш ніж утричі (+225%) порівняно з аналогічним періодом минулого року, піднявшись до 77% від рівня 2019 року.

Африка (+166%) і Америка (+106%) досягли 63% і 66% рівня 2019 року відповідно. В Азії та Тихоокеанському регіоні (+230%) кількість прибуттів зросла більш ніж утричі за перші дев'ять місяців 2022 року, що відображає відкриття багатьох напрямків, хоча залишилося на 83% нижче рівня 2019 року. Відновлення також можна спостерігати у витратах на виїзний туризм з основних вихідних ринків, з високими результатами у Франції та Німеччині, де витрати досягли –8% та –12% відповідно до вересня порівняно з 2019 роком.

Відповідно до початкових сценаріїв ЮНВТО, у 2022 році кількість міжнародних прибуттів досягла майже 65% від рівня до пандемії. Незважаючи на зростаючі проблеми, які вказують на пом'якшення темпів відновлення в найближчі місяці, доходи від експорту туризму майже досягли 1,3 трильйонів доларів США в 2022 році, що на 70% більше, ніж у 2021 році, або складають 80% від зареєстрованих 1,8 трильйона доларів США у 2019 році. Відповідно до сценаріїв ЮНВТО на 2023 рік, цього року кількість міжнародних туристів може досягти 80 – 95% від рівня до пандемії, причому очікується, що Європа та Близький Схід досягнуть цього рівня. Проте попереду залишаються важливі ризики, особливо економічні та геополітичні. Очікується, що туристи все більше шукатимуть співвідношення ціни та якості та подорожуватимуть поблизу дому у відповідь на складне економічне середовище [37].

Найпопулярнішими світовими бальнеологічними курортами вважаються Карлові Вари, Чехія; Баден-Баден, Німеччина; Швейцарський

Лез-Байн, Швейцарія; Бад-Гастайн, Австрія; Монтекатіні Терме, Італія; Бад-Егерн, Німеччина; Дівочі бані, Чехія; Хвіздовиці, Польща; Салцбургер Ланд, Австрія. Кожен курорт пропонує свої специфічні процедури, що спираються на історичні медичні традиції та сучасну науку бальнеології. Важливо пам'ятати, що перед вибором курорту та проведенням процедур необхідно проконсультуватися з лікарем та відповідними фахівцями, щоб переконатися у безпеці та ефективності оздоровчих процедур або лікування.

Курортні міста Каліфорнії, США – цей регіон має м'який клімат цілий рік, тому приваблює безліч туристів і має високу економічну прибутковість.

Канкун, Мексика – туристичні сезони в Канкуні тривалі завдяки теплому клімату і безперервній сонячній погоді протягом року. Тут багато пляжів та різних розваг, тому Канкун також має високу економічну прибутковість.

Сідней, Австралія – курортне місто Сідней приваблює туристів протягом року завдяки своїй унікальній архітектурі та гарному прибережному ландшафту, а також завдяки оптимальному комфортному клімату. Регіон також має високу економічну прибутковість.

Флоренція, Італія – туристичний сезон у Флоренції триває приблизно з березня до жовтня, коли тут встановиться комфортний клімат. Місто приваблює туристів флористичними предметами, архітектурою, харчовою культурою та активним відпочинком, що сприяє економічній прибутковості.

Балі, Індонезія – регіон має теплий та сонячний клімат цілий рік. Балі популярний серед туристів завдяки своїй унікальній культурі, гарному природному ландшафту з рисовими терасами, а також ідеальним умовам для серфінгу. Все це сприяє зростанню економічного прибутку.

Туристична галузь в світі починаючи з 2010 року щороку збільшувала свій прибуток на чотири відсотки щорічно, як вказує ЮНВТО – це відбувалося за рахунок збільшення загальної кількості туристів, які мали змогу подорожувати світом. Наприклад, країнами лідерами у туристичній сфері були Сполучені штати Америки, Японія, Китай, Франція та Іспанія, але

ці дані є дійсними до лютого 2020 року. Варто провести порівняльний аналіз кількості туристів в Україні по відношенню до світових лідерів (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Кількість туристів та доходів від туристичної галузі в розрізі країн лідерів

Рейтинг країн за кількістю прибутків у 2019 р.	Рейтинг країн за витратами на міжнародний туризм у 2019 році	Рейтинг країн за доходами від туризму за 2019 рік у поточних цінах	Рейтинг країн за загальним внеском туризму в ВВП на 2020 рік
1. Франція	Китай	США	США
2. США	США	Іспанія	Китай
3. Іспанія	Німеччина	Великобританія	Німеччина
4. Китай	Великобританія	Тайланд	Японія
5. Італія	Франція	Німеччина	Великобританія
26. Україна	Україна	Україна	Україна

Також варто дослідити та проаналізувати ці рейтинги більш детально у грошовому еквіваленті. До прикладу, рейтинг країн за кількістю прибутків у 2016 році складений на основі Світового атласу даних має наступне визначення (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Рейтинг країн за кількістю прибуттів (у тисячах осіб)

Рейтингове місце	Країна	Кількість прибуттів, у тис. осіб
1	Франція	82570,00
2	США	75608,00
3	Іспанія	75315,00
4	Китай	59270,00
5	Італія	52372,00
26	Україна	13333,00

Якщо проаналізувати вище зображений малюнок, то в порівнянні з

провідними країнами світу за кількістю прибутків наша країна посідає двадцять шосте місце й у порівнянні із Францією отримує кількість туристів на 69237 тисяч осіб менше. Якщо порівнювати рейтинг країн за витратами на міжнародний туризм, то наша країна має аналогічне двадцять шосте місце у списку, але уже з іншими країнами (див. табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Рейтинг країн за витратами на міжнародний туризм (млн доларів США)

Рейтингове місце	Країна	Витрати на міжнародний туризм (млн доларів США)
1	Китай	261129,00
2	США	160818,00
3	Німеччина	87423,00
4	Великобританія	79371,00
5	Франція	49024,00
26	Україна	5323,00

З даної таблиці бачимо, що Україна дуже мало витрачає коштів на міжнародний туризм, така ситуація пов'язана з рівнем життя населення в цілому, так як населення країни у більшості випадків їздить у різні країни світу не як туристи, а як пошукачі роботи. Щодо країн за доходами від туризму у поточних цінах (див. табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Рейтинг країн за доходами від туризму за 2019 рік (у поточних цінах)

Рейтингове місце	Країни	Доходи від туризму за 2019 рік (у поточних цінах)
1	США	244708,00
2	Іспанія	60605,00
3	Великобританія	55558,00
4	Тайланд	52465,00
5	Німеччина	52129,00
26	Україна	1723,00

Як бачимо, то в цьому рейтингу країни також змінили своє положення, але чомусь наша країна стоїть на незмінному двадцять шостому місці у рейтингу країн світу щодо туризму. З огляду на отримані результати, не дивно, що дохід нашої країни від туристичних послуг низький, адже не вистачає фінансових ресурсів, щоб розвивати інфраструктуру країни, залучати більше туристів, важливою частиною є те, що країні дев'ять років знаходиться у процесі війни, тому залучити іноземних туристів у небезпечну країну не лише з економічної точки зору, а й з точки зору соціально-політичної дуже важко. Згідно з проаналізованими вище даними, можна зробити висновок, що Україна не дуже уважно відносилася щодо розвитку індустрії туризму ні на міжнародному, ні на внутрішньому ринках.

Отже, не дивно, що й прибуток наша країна отримує мінімальний із туристичних послуг, тому, що не має відповідної туристичної управлінської структури, яка б проводила налаштування інфраструктури країни для залучення більшої кількості туристів, також важливою аспектом – є те, що в країні вже дев'ять років йде війна, тому залучити іноземних туристів набагато важче у країну з важкою не тільки економічною але й соціально-політичною ситуацією. Згідно проаналізованих даних вище ми можемо зробити висновок, що Україна практично не розвивала туристичну галузь ні на міжнародному ринку, ні на внутрішньому.

Також, слід зазначити що вплив пандемії на світовий міжнародний туризм та туризм в Україні став достатньо потужним. Для розуміння рівня цього впливу необхідно провести аналіз кількості туристів, обслугованих туроператорами та туристичними агентствами за останні роки, включаючи міжнародних, виїзних (іноземних), в'їзних та внутрішніх туристів. А також визначити, громадяни яких країн найбільше відвідують Україну та які види послуг найбільше затребувані міжнародними туристами. Крім того, необхідно визначити основні чинники, які матимуть найбільший вплив на розвиток туристичної галузі в Україні у подальшому.

2.2. Аналіз сучасного стану розвитку та організації рекреаційного туризму в Україні

Україна, на сьогодні, має великий туристичний потенціал. Наша країна володіє практично всіма курортними ресурсами: природними термальними водами, хвойними змішаними лісами, гідроресурсами, лікувальними грязями й морським узбережжям. Сучасний стан формування й реалізації діючого туристичного потенціалу, з огляду на український ринок туристичних послуг, можна охарактеризувати як нерівномірний, тому, що не має рівномірної інфраструктури та відповідного потенціалу. Дана туристична ситуація зумовлена концентрацією на ринку туристичних послуг декількох найбільш популярних регіонів.

Туристичний сектор в Україні завжди був перспективним напрямком розвитку, але зараз це дуже ризикований вид діяльності. Так, за результатами аналізу статистичних даних, слід визначити, що з 2016 по 2019 роки спостерігається позитивна динаміка міжнародних туристичних потоків. Проте покращення пов'язане з впливами, які мали позитивний напрям порівняно з попередніми періодами. В'їзди зросли по відношенню до попереднього року на 6,60% у 2016 році, на 7,17% у 2017 році, на 5,82% у 2018 році та на 4,89% у 2019 році. При цьому кількість виїзних туристів досягла рекордної позначки в 30 мільйонів. У 2020 році відбулася певна стагнація процесу розвитку туристичного руху по всьому світу та в Україні зокрема, коли падіння міжнародного туризму на 73% було пов'язане з обмеженнями на подорожі, переживаннями туристів щодо пандемічної ситуації та глобальною боротьбою з коронавірусом.

Але вже у 2021 році, не звертаючи уваги на триваючу пандемію, в Україну приїхало набагато більше туристів, ніж до війни. За думкою експертів, в основному це пов'язано з відкриттям для України нових туристичних ринків – Об'єднаних Арабських Еміратів та Саудівської Аравії.

Так, Україну відвідали понад 4 мільйони іноземців, перевищивши аналогічний показник 2020 року майже на 26%. Найчастіше іноземці приїздили в Україну з метою відпустки, дозвілля та відпочинку (було зазначено 29,5% опитаними респондентами), а з метою лікування та оздоровлення приїхало 11,7% іноземців. Громадяни ОАЕ витрачали найбільше серед мандрівників, в середньому 2220 доларів за період свого перебування в країні. Трохи менше витратили громадяни Саудівської Аравії та Оману – 1500 доларів, канадці – 1250 доларів, а мандрівники з США – 1125 доларів. За 7 – 9 днів перебування в Україні іноземці витрачали в середньому 929 доларів США.

За статистикою Державного агентства розвитку туризму, було визначено топ-10 країн, громадяни яких найчастіше відвідували Україну у довоєнні часи. Так, за перше півріччя 2021 року в Україну в'їхали 1,3 млн. громадян інших країн. Популярним напрямком подорожування Україна стала для громадян Молдови, Росії, Румунії, Білорусії, Туреччини, Польщі, Угорщини, Німеччини, США та Ізраїлю. Найпопулярніші країни, в які виїжджали українці у 2021 році [16].

Такі стрімкі тенденції відновлення туризму стали наслідком потреби людства в постійному відновленні фізичних і духовних сил, тобто відпочинку, що включає заняття рекреаційною діяльністю. Якщо найпоширенішим визначенням рекреаційного туризму є подорожі з рекреаційною, оздоровчою або лікувальною метою, що здійснюються з безпосереднім використанням природного клімату, мінеральних вод, грязей, цікавих ландшафтів та інших ресурсів, тоді рекреаційний туризм стає однією з найважливіших форм туризму для більшості населення різних країн світу, визначається як окремий вид туризму, основною ознакою якого є переміщення людей з метою відновлення фізичних, психічних і духовних сил і відпочинку.

Складання повноцінного рейтингу рекреаційних курортів в Україні потребує оцінки багатьох факторів, таких як якість готелів та послуг,

доступність транспорту, екологічна обстановка, клімат тощо. Нижче наведено результати опитування у випадковому порядку потенційних туристів, яким було запропоновано надати оцінку за десятибальною шкалою (де 10 – найвища оцінка, а 1 – найменша) потенціалу найбільш популярних курортів України (див. табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Оцінка потенціалу найбільш популярних курортів України
(результати опитування)

Регіон, район, курорт	Бальна оцінка від 10 до 1	Загальна характеристика
Одеса	8/10	найбільше місто на узбережжі Чорного моря в Україні. Поєднання культурної історії, мальовничих пляжів, смачної їжі, цікавих пам'яток, безліччю денних та нічних розваг, а також простора історична набережна роблять це місто дуже привабливим для туристів
Куяльник (Одеса)	5/10	це лікувально-оздоровчий курорт в Одеській області. Головна пам'ятка – лікувальні глини, які використовуються для лікування різних захворювань шкіри. Однак курорт знаходиться далеко від великих міст та туди може бути важко дістатися
Затока (Одеська область)	8/10	ілюстрацією класичного літнього відпочинку: 20 кілометрів пляжу, чистого піску та теплого моря, розваги та екскурсії до сусідніх міст, курорт чудово підходить для відпочинку з дітьми. З розваг є катання на катамарані, польоти на дельтаплані, батуту та водяні гірки, яхт-клуб, у якому можна освоїти такі види спорту, як віндсерфінг, вейкбордінг та кайтсерфінг. Для рибалок є чудова нагода повправлятися у ловлі судака, карася і камбали.
Карпати	9/10	західна частина України, пропонуються різні варіанти активного відпочинку – гірськолижні курорти, активний туризм, рибальство, полювання та багато іншого. Також можна насолодитися місцевою кухнею, питною лікувальною водою та унікальною природою
Буковель	9/10	гірськолижний курорт на заході України. Щороку багато внутрішніх та іноземних туристів приїжджають сюди взимку, щоб покататися на лижах та сноубордах. Крім спортивного відпочинку, в літку можна насолодитися гарними краєвидами на гори та долини
Яремче	7/10	розташований у Карпатах та є популярним гірськолижним та туристичним курортом. Незважаючи на те, що він не такий великий, як інші курорти Карпат, він пропонує гарну якість житла, гарні краєвиди, та багату екологію
Львів	8/10	це музей під відкритим небом, але також – справжній довідник з архітектури та мистецтва. Практично всі архітектурні стилі, головні досягнення інженерів та конструкторів різних епох – це все можна простежити на вулицях Львова.

Продовження таблиці 2.7

Регіон, район, курорт	Бальна оцінка від 10 до 1	Загальна характеристика
Трускавець (Львівська обл.)	7/10	відомий життєдайними штучними мінеральними джерелами, чистим повітрям та гарними пейзажами Карпат. У Трускавці також є широкий вибір медичних курортів
Київ	8/10	столиця України, пропонує своїм відвідувачам величезну кількість історичних пам'яток, а також різноманітні музеї, парки, ресторани та культурні заходи. Київські озера, розташовані на півдні Києва, є популярним місцем для пікніків, купання та відпочинку на свіжому повітрі
Харків	6/10	найбільше місто на східній Україні, знаходиться далеко від Чорного моря та гірських регіонів, але пропонує цікаву культурну програму та різноманітні ресторани та кафе
Чернівці	6/10	місто в західній Україні, багате на історію та культуру. Незважаючи на те, що він не є курортом у прямому розумінні, він може запропонувати красиві парки, музеї та визначні пам'ятки

Відповідно до звіту Міністерства інфраструктури України за 2019 рік, Карпатський регіон, який включає Львівську, Івано-Франківську, Закарпатську та Чернівецьку області, зайняв перше місце за туристичним відвідуванням, отримав 5,6 мільйона закордонних туристів та 25,8 мільйона внутрішніх туристів. Порівняно з 2018 роком, кількість закордонних туристів зросла на 8,3%, а кількість внутрішніх туристів – на 6,7%.

У звіті також зазначається, що більшість іноземних туристів відвідують Львівську область, а саме місто Львів та його околиці. Однак інші райони Карпатського регіону також приваблюють закордонних туристів своєю гарною природою, чудовими краєвидами на гори та національними парками. Карпатські гори – найвищий гірський кряж в Україні, Карпати пропонують можливості для туризму, піших прогулянок, подорожей на конях та екстрим спорту. Крім того, існує безліч невеликих міст та сіл у Карпатах, які пропонують туристам унікальні культурні та гастрономічні емоції. Як правило, внутрішні туристи воліють бронювати маленькі готелі та будинки для відпочинку в горах, тоді як іноземні туристи воліють більш комфортне проживання у великих готелях та курортах. Таким чином, Карпатський

регіон продовжує залучати туристів та показувати стійкі тенденції зростання, що є позитивним сигналом для розвитку туристичної інфраструктури у регіоні.

Так, Яремче – найвідоміший туристичний центр Прикарпаття, має понад 40 туристично-рекреаційних закладів і санаторіїв, більше 100 об'єктів зеленого туризму. Для курортної терапії використовуються кліматичне лікування, мінеральні ванни тощо. Майже половину території Яремчанської міськради займає Національний природний парк «Карпатський», заснований в 1980 р. (перший в Україні). Крім того, гірськолижні курорти, будучи одним із найкращих місць для зимових відпочинку в Україні, пропонують катання на лижах, сноуборді, катання на санях та багато інших зимових розваг.

Найбільш відвідуваними внутрішніми та іноземними туристами та найпопулярнішими рекреаційними центрами України за результатами 2019 року стали:

- Карпати (Буковель, Яремче, Ворохта) – у 2019 році відвідали близько 1 млн туристів, з яких 35% склали іноземні туристи;
- Одеса – у 2019 році прийняла близько 1 млн туристів, включаючи близько 300 тис. іноземних туристів;
- Київ (Поділ, Хрещатик, Майдан) – у 2019 році прийняв близько 1,5 млн іноземних туристів та 3 млн внутрішніх туристів;
- Затока (Одеська область) – у 2019 році відвідали близько 750 тис. туристів, включаючи близько 200 тис. іноземних туристів;
- Кам'янець-Подільський (Хмельницька область) – у 2019 році відвідали близько 500 тис. туристів, включаючи близько 50 тис. іноземних туристів;
- Трускавець (Львівська область) – у 2019 році відвідали близько 300 тис. туристів, включаючи близько 5% іноземних туристів.

Але це лише оціночні дані, тому потоки в туристичних DESTINATIONAХ можуть змінюватись в залежності від сезону, зміни в політичній та економічній ситуації в країні, зміни у розкладі авіарейсів та інших факторів.

Проведення аналізу туристичного галузі України надає змогу визначення можливостей та загроз, які можуть бути створені на рівні впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на розвиток галузі в напрямку рекреаційного туризму (див. табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Впливи зовнішнього та внутрішнього середовища на розвиток туристичної галузі в напрямку рекреаційного туризму України

Середовище	Можливості	Загрози
зовнішнє	– залучення інвестицій та розвиток інноваційних технологій; – розширення міжнародного співробітництва та інтеграція України у світове господарство	– військові дії на території країни; – втрата трудових ресурсів через трудову інших видів міграцію; – втрата зацікавленості з боку іноземних туристів та інвесторів
внутрішнє	– вдосконалення та розвиток нових напрямків туристичної діяльності (розширення номенклатури послуг); – розвиток деяких сільськогосподарських видів діяльності за рахунок популяризації гастрономічного туризму; – розвиток різних видів туризму: зеленого, молодіжного, дитячого, фестивального; – запровадження виставок, ярмарок, експозицій тощо у туристичній галузі; – посилення участі держави щодо підтримки та розвитку туристичної галузі країни	– політична нестабільність у країні; – високий рівень аварійності на дорогах; – висока вартість кредитів для розвитку галузі; – зростання витрат на ведення туристичного бізнесу; – відсутність цілісної стратегічно орієнтованої системи державного управління туризмом на національному та регіональному рівнях

Таким чином, ми можемо визначити, що на сучасному етапі зовнішні загрози мають достатньо великий вплив та заважають розвитку туризму в Україні. Але тільки після завершення військової загрози туризм знов буде мати використовувати можливості розвитку як на внутрішньому, так й на зовнішньому рівнях. Крім того не менш важливим є аналіз сильних та слабких сторін розвитку туристичної галузі нашої країни в напрямку рекреаційного туризму (див. табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Аналіз стану розвитку туристичної галузі в напрямку
рекреаційного туризму України

Сторони	Можливості	Загрози
сильні	– зручне географічне розташування країни; – сприятливий клімат; – велике різноманіття туристичних напрямків (гори, моря, різні санаторії, замки і пам'ятники архітектури тощо); – багата культурно-історична спадщина; – доступний рівень цін для іноземних туристів; – високий рівень окупності вкладеного капіталу в порівнянні з іншими галузями; – виокремлення видових напрямків туризму України із врахуванням інтересів потенційних споживачів туристичних послуг; – особлива підтримка дитячого та молодіжного туризму; – високий рівень забезпечення різноманітних природних лікувальних ресурсів для розвитку оздоровчої інфраструктури; - підготовка та перепідготовка кадрового забезпечення туристичної галузі із врахуванням Європейських тенденцій обслуговування. історико-культурних надбань	– незадовільний (руйнування) стан інфраструктури; - високий рівень тінізації туристичних послуг
слабкі	– залучення інвестицій та формування культурно-туристичних центрів Європейського рівня; – освоєння та розвиток інноваційних напрямків та сфер туристичної діяльності; – урегулювання та стабілізація політичного та економічного становища на рівні країни та окремих регіонів; – активізація політики децентралізації у сфері туристичної галузі; - популяризація та просування туристичного бізнесу України на рівні внутрішнього та зовнішнього ринків;	– низький рівень популяризації України як привабливого туристичного об'єкта; – недостатня забезпеченість фахівцями з необхідним рівнем кваліфікації у галузі; – низький рівень доходів населення; - низький рівень фінансово-кредитної, методичної, організаційної, інформаційної та матеріальної підтримки з боку держави;

Продовження таблиці 2.9

Сторони	Можливості	Загрози
слабкі	– активний та зрозумілий маркетинг привабливості туристичної України на рівні області, регіону, країни; – реформування законодавчої бази туристичної галузі з метою створення сприятливих умов для активізації розвитку; – забезпечення та контроль охорони навколишнього середовища та збереження туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури в зонах автомобільних доріг та міжнародних транспортних коридорів; – ревізія санаторно-готельної бази з метою аналізу її рівня комфортності, рентабельності, цінової політики; – структуризація туристичної галузі України із врахуванням потенційних фінансових можливостей споживача; – активізація та покращення рівня поліпшення транспортної інфраструктури країни; – визнання розвитку туризму України на пріоритетному стратегічному рівні; – забезпечення безпеки туристів із максимальним врахуванням їх прав	– недосконалість бази даних стосовно об'єктів туристичної сфери; – невідповідність переважної більшості туристичних закладів міжнародним стандартам ведення відкритого бізнесу у сфері туристичних послуг

Таким чином можна зазначити, що посилення уваги до використання переваг і можливостей дозволяє отримати максимальний потенційний вплив у напрямку розвитку рекреаційного туризму, а саме зручне географічне розташування, сприятливі погодні умови та неймовірна різноманітність туристичних ресурсів, особливо природних і лікувальних. Такі переваги надають змогу розвивати нові сфери туристичної діяльності (розширення кількості та якості послуг: індустріальний туризм – поїздки до шахт чи промислових підприємств; зелений туризм – відпочинок у сільській садибі; спортивний туризм – активний відпочинок, подолання різних перешкод у природному середовищі; гастрономічний туризм – ознайомлення з місцевими традиціями та дегустація національного кулінарного вишукування тощо). Що, у свою чергу, вплине на створення позитивного іміджу України на

світовому ринку як привабливої туристичної країни та пожвавить інтеграцію України у світову економіку.

Висока рентабельність вкладеного капіталу порівняно з іншими галузями, надає змогу залучати інвестиції в Україну з використанням інноваційних технологій щодо різних видів туризму (гастрономічний, зелений, молодіжний, дитячий тощо) та створювати культурно-туристичні центри європейського рівня. Враховуючи інтереси потенційних споживачів, помірний рівень цін для іноземних туристів дає змогу розвивати вищезазначені види туризму, в тому числі із використанням інноваційних підходів.

Використання сильних сторін рекреаційного туризму в Україні може пом'якшити потенційні загрози і ризики та таким чином вплинути на розробку стратегії використання потенційних переваг галузі: незважаючи на політичну та економічну нестабільність країни, рекреаційний туризм в Україні приваблює своєю різноманітністю, багатою культурною та історичною спадщиною, а також доступними цінами для іноземні туристи. Крім того, висока вартість кредитних ресурсів в Україні нівелюється високим рівнем прибутковості вкладеного капіталу порівняно з іншими галузями, що дозволяє підприємцям використовувати інші джерела інвестицій для розвитку туристичної галузі. Завдяки виявленим можливостям можна посилити слабкі сторони української туристичної галузі. Це може стати орієнтиром для подальших внутрішніх трансформацій галузі: можливостей розширення міжнародної кооперації та інтеграції України у світову економіку та світовий туристичний ринок.

Організація різноманітних виставок, ярмарок, експозицій тощо в туристичній галузі дає змогу підвищити рівень просування українського бренду як привабливого туристичного напрямку, формування позитивного іміджу на світовому ринку туристичних послуг. Можливість залучати інвестиції та розвивати інноваційні технології дозволить довести рівень переважної більшості туристичних об'єктів до міжнародних стандартів та

реорганізувати туристичну, сервісну та інформаційну інфраструктуру на міжнародних магістралях та транспортних коридорах. Між тим, посилення уваги уряду та відповідних державних структур до стану туристичної сфери країни, а також до незадовільного стану об'єктів інфраструктури, відсутності державної підтримки, до недостатньо сформованої бази даних щодо об'єктів туристичної сфери створюють можливості для вирішення поставлених проблем у майбутньому. А забезпечення галузі спеціалістами необхідного рівня кваліфікації з урахуванням європейських стандартів сервісу вплине на просування України як привабливого туристичного напрямку на світовому ринку.

Слабкі сторони туристичного галузі вимагають особливої уваги у зв'язку з поточними загрозами, які діючи разом, стають небезпечними чинниками, які можуть уповільнити чи навіть зупинити розвиток туристичної сфери та національного конкурентоспроможного туристичного продукту, а саме, низькі доходи українського народу стали причиною постійно зростаючої трудової міграції, а тому країна втрачала кваліфікованих спеціалістів туристичної галузі. Військовий конфлікт тільки посилив цю негативну для галузі тенденцію. Висока вартість кредитів на розвиток галузі, подорожчання ведення туристичного бізнесу, відсутність послідовної, стратегічно орієнтованої системи державного управління туризмом стали причинами високого ступеня тінізації туристичних послуг в країні. А висока тінізація туристичних послуг, в свою чергу, а також недостатня туристична, сервісна та інформаційна інфраструктура, низька державна підтримка та те, що більшість туристичних підприємств не відповідає міжнародним стандартам, загрожують втратою привабливості для іноземних туристів та інтересу інвесторів. Неналежний стан туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури на міжнародних магістралях та транспортних коридорах постійно загрожує великою кількістю дорожньо-транспортних пригод.

Отже, результати аналізу стану туристичної індустрії України свідчать

про те, що вітчизняна індустрія туризму має достатньо сил і можливостей для запобігання загрозам та посилення наявних слабких сторін цієї галузі. Проте рівень розвитку національної туристичної інфраструктури та якість туристичних послуг часто не відповідають потребам міжнародного ринку, що вимагає формування та просування конкурентоспроможного національного туристичного продукту, що неможливо без виваженої та відповідальної розробки політики щодо розвитку рекреаційного туризму на національному та регіональному рівнях. Одним із перших таких кроків на шляху популяризації українського туристичного продукту стало те, що Україна приєдналася до ініціативи Генеральної Асамблеї ООН та проголосила 2017 рік роком туризму в Україні, сподіваючись на пожвавлення процесу розвитку національного туристичного продукту [5].

На основі проведеного аналізу можна визначити, що рекреаційний туризм може значно сприяти розвитку економіки певних регіонів України. Тому основні його напрямки в різних регіонах України потребують певного пожвавлення, а саме:

- Карпатський регіон потребує підтримки екологічної чистоти навколишнього середовища та сприяння збереженню біологічної різноманітності середовища; створення нових маршрутів для пішохідних, велосипедних та кінних прогулянок, а також розвиток водного спортивного туризму на річках та водопадах; залучення як внутрішніх, так й іноземних туристів до таких напрямків, як екологічний туризм, фотографія, гірський спорт, а також рішення про створення інфраструктури для спортивного туризму, такого як лижний та сноуборд;

- Азово-чорноморський регіон потребує розвитку пляжного туризму, а саме, розбудови нових пляжних курортів та готелів, а також розважальної інфраструктури.

За останні, допандемійні та до початку воєнного конфлікту, кілька років рекреаційний туризм в Україні активно розвивався, але мав свої позитивні та негативні аспекти. Позитивними аспектами розвитку можна

визначити такі:

- збільшення кількості готелів у курортних містах та селах. Наприклад, у Карпатах та на Чорноморському узбережжі було відкрито безліч нових готелів та ресторанів;

- посилення маркетингової стратегії щодо просування продукту рекреаційного туризму в Україні. Було розроблено безліч нових рекламних кампаній, у тому числі й для внутрішнього туризму;

- розвиток нових туристичних напрямів, таких як екотуризм та оздоровчий туризм. Зараз можна відвідати безліч цікавих місць, які знаходяться у мальовничому природному середовищі та наповнені глибокою історією.

Негативними аспектами розвитку рекреаційного туризму останніх років слід вважати:

- обмеження у подорожах у зв'язку з пандемією COVID-19. Багато туристичних об'єктів були тимчасово закриті або обмежені у відвідуванні;

- зараз обмеження у подорожах у зв'язку з воєнним конфліктом;

- проблеми зі стандартами та якістю обслуговування в готелях та курортах. У певних місцях періодично виявляли низьку культуру обслуговування та відсутність необхідних послуг;

- недостатнє фінансування туристичного сектора із боку держави. Попри всі зусилля уряд країни не виділяє достатньо коштів для розвитку туризму в Україні.

Таким чином, можна зробити висновок, що навряд чи можна говорити про однозначне зростання чи падіння рекреаційного туризму в Україні за останні декілька років, сектор відчував як позитивні, і негативні тенденції.

В Україні існує великий потенціал для розвитку різноманітних форм рекреаційної діяльності, які можуть залучити як місцевих мешканців, так і туристів з інших країн. Одним із найперспективніших типів рекреаційної діяльності є екотуризм.

Екотуризм – це форма туризму, яка ґрунтується на взаємодії людини з

природою та дозволяє їй побачити природні пам'ятки, навчитися їх охороняти, а також проводити час в активному відпочинку. В Україні існує велика кількість природних заповідників, національних парків та туристичних маршрутів, які можуть стати привабливими для екотуристів.

Крім цього, найперспективнішими для розвитку в Україні також є:

– культурно-історичний туризм – це форма туризму, яка ґрунтується на відвідуванні історичних пам'яток, музеїв, галерей та інших культурних об'єктів;

– кінно-спортивний туризм – це форма туризму, в якій основний акцент робиться на кінних поїздках, стрибках та інших кінних видів спорту;

– водні види туризму – це форма туризму, яка пов'язана з подорожами на катерах, яхтах та інших водних транспортних засобах. На території України є безліч водних ресурсів, які можна використовувати в туристичній галузі.

В цілому розвиток туризму в Україні надає багато можливостей для створення нових робочих місць, розвитку місцевої економіки та залучення туристів з інших країн.

В Україні рекреаційний туризм розвивається досить швидко, особливо останніми роками. Ряд місцевих компаній та підприємств активно працювали над цим напрямком, щоб надати рекреаційні послуги для туристів. Так, у регіонах, де чудова природна краса (наприклад, Карпати), розвивається оздоровчий туризм, де туристи можуть насолодитися природними ландшафтами, оздоровчими процедурами в санаторіях, готелях, курортах, спортивними заходами (альпіністські походи та гірськолижний спорт, катання на конях, піші походи та і т.п.).

В Україні є кілька регіонів, які є лідерами розвитку рекреаційного туризму. Вони пропонують різноманітні можливості для відпочинку та розваг. Таким чином можна визначити регіони-лідери щодо розвитку рекреаційного туризму в Україні:

– Карпати — гірський регіон, розташований на заході України, славиться своїми гірськими пейзажами, національними парками, курортами

та екотуризмом. Катання на лижах і походи в гори також популярні в регіоні;

– Одеса і Причорномор'я – регіон на півдні України, відомий своїм чорноморським узбережжям і мальовничими пляжами. Тут популярні курорти, кафе, ресторани, розважальна інфраструктура а, також різні види водного відпочинку, такі як вітрильний спорт, водні лижі та дайвінг;

– Затока та Чорноморськ – курортні міста на березі Чорного моря неподалік Одеси. Вони дуже популярні серед молоді, яка хоче відпочити на пляжі, потанцювати в нічних клубах та випробувати різні види екстремального спорту.

Також в Україні активно розвивається агротуризм, спрямований на ознайомлення туристів із сільським господарством, майстер-класами з виробництва сирів, мила та традиційних виробів, а також участь у фермерських роботах. На сьогоднішній день держава активно підтримує розвиток туризму в Україні, проводячи різноманітні заходи та програми щодо його просування.

Отже, на основі проведеного аналізу, сучасний стан рекреаційного туризму за окремими регіонами України можна представити наступним чином:

– Західна Україна (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Хмельницька та Чернівецька області) – цей регіон України є найбільш розвиненим у туристичному плані, в основному завдяки наявності сприятливих для розвитку туризму рекреаційних природних та бальнеологічних ресурсів, культурних та історичних пам'яток та цінностей. Великою популярністю тут користуються сплави по Дністру, поїздки до лікувально-оздоровчих зон (Трускавець, Моршин, Східниця, Шаян, Черче, Шацькі озера, Солотвино, Берегове, Медобори та інші) та гірськолижних курортів;

– Південна Україна (Одеська, Миколаївська, Херсонська та частково Запорізька області) – цей регіон відомий своїми пляжами та курортами на Чорному та Азовському морях, але є й бальнеологічні ресурси (Одеса,

Затока, Сергіївка, Скадовськ, Генічеськ, Бердянськ, Кирилівка, Приморськ). Рекреаційний туризм тут розвинений переважно серед відпочиваючих у літній період;

– Північна Україна (Київська, Житомирська, Чернігівська, Сумська, Полтавська області) – тут розташовані основні історико-культурні пам'ятки та цінності, а також природні парки та заповідники (Київ, Чернігів, Чернігівська зона відпочинку, Сумський агротуризм, Миргород);

– Східна Україна (Донецька, Луганська та Харківська області) – у зв'язку з активними військовими діями на сході України на даний момент тут туризм не розвивається та не функціонує, хоча раніше в регіоні розвивалися популярні курорти та зони відпочинку (Маріуполь, Святогірськ та інші);

– Центральна Україна (Вінницька, Черкаська, Кіровоградська та Дніпропетровська області) Також мають багато природних ресурсів для розвитку рекреаційного туризму (такі курорти, як Хмільник та інші рекреаційні зони).

Загалом розвиток рекреаційного туризму в Україні має великий потенціал, але потребує багато роботи над покращенням умов проживання та туристичної інфраструктури.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Тенденції, перспективні напрями розвитку та організації рекреаційного туризму в Україні

На основі проведеного аналізу сучасного стану розвитку рекреаційного туризму було визначено певні прогнозовані тенденції (до початку повномасштабних військових дій, а також після їх закінчення) розвитку рекреаційного туризму в Україні, які включають декілька аспектів:

- розвиток інфраструктури: останніми роками державна влада активно працювала над створенням комфортних умов для туристів, будувалися нові готелі, бази відпочинку, кемпінги та інші об'єкти туристичного призначення. Вважаємо, що ця тенденція збережеться і в майбутньому, що позитивно позначиться на залученні як внутрішніх, так й іноземних туристів;

- зростання потенційних туристичних напрямків: Україна має потенціал для розвитку оздоровчого та екологічного туризму, а також культурного та країнознавчого напрямків. У майбутньому подальше просування цих напрямів та надання їм нових форм сприятиме стійкому розвитку рекреаційного туризму в Україні;

- використання сучасних технологій у туризмі: останніми роками весь світ став відчувати бурхливе зростання використання сучасних технологій у туризмі (торговельні майданчики, онлайн сервіси, Virtual reality (VR) і Augmented reality (AR)), коли за допомогою доповненої реальності розробляють інтерактивні програми для музеїв, екскурсій містом та багато іншого. Ця тенденція не омине й Україну, де все більше туристичних компаній починають використовувати новітні технології для залучення туристів та створення інноваційних продуктів;

- зростання внутрішнього попиту: внутрішній ринок туризму в Україні

зростає з кожним роком, і навіть зараз, під час ведення воєнних дій, оскільки у багатьох людей з'являється бажання відпочивати та відновлюватися у рідній країні. Це також сприятиме розвитку рекреаційного туризму в Україні, оскільки це дає можливість розвитку локальним підприємцям та знижує залежність від міжнародного попиту.

Таким чином, всі вищеописані фактори сходяться на тому, що прогноз розвитку рекреаційного туризму в Україні є позитивним та передбачає зростання попиту на туристичні послуги, збільшення кількості туристів, прибутковість індустрії та створення нових робочих місць у сфері туризму та сервісу.

Також слід зазначити, що рекреаційний туризм може значно сприяти розвитку економіки більшості регіонів України. Нижче наведено деякі рекомендації щодо розвитку рекреаційного туризму в різних регіонах України.

Карпатський регіон:

- підтримувати екологічно чисте довкілля та сприяти збереженню біорізноманіття регіону;
- створення нових маршрутів для піших, велосипедних та кінних прогулянок, а також розвиток туризму на водних об'єктах, таких як численні озера, річки та водоспади;
- залучати спеціалістів у таких напрямках, як екологічний туризм, фототуризм, гірничий спорт тощо;
- дозвіл на створення інфраструктури для спортивного туризму, як катання на лижах, сноубординг, канатні дороги і т.п.

Приазовський регіон:

- розвиток пляжного туризму в області, побудувавши нові пляжні курорти та готелі, а також надавши більшу кількість послуг та розваг;
- розвиток активного туризму, такого як пішохідний та велотуризм туризм, дайвінг та яхтинг;
- залучення людей, які цікавляться не лише пляжним відпочинком, а й

культурною спадщиною регіонів, організація спеціалізованих екскурсій для знайомства з історичними та культурними пам'ятками регіону;

- розробка програм для молоді, такі як фестивалі, конкурси та інші заходи.

Одеса:

- розвиток міського туризму за рахунок розвитку інфраструктури та реставрації фасадів історичних будівель;

- створення нових маршрутів для розробки екскурсій культурними, історичними та архітектурними пам'ятками;

- можливість побачити в Одесі такі жанри мистецтва, як класичний театр, оперний театр, філармонія, музей образотворчих мистецтв, а також залучення туристів до культурних подій, таких як музичні та театральні фестивалі;

- забезпечення послуг для інвалідів.

Західні рекреаційні райони України:

- розвиток екологічного туризму, активного туризму та туризму на охорону здоров'я;

- курси для професіоналів для підвищення якості послуг;

- розвиток багатомовних сервісів для туристів;

- забезпечення пільг для літніх туристів та інвалідів.

Причорноморський регіон:

- розвиток пляжного туризму у поєднанні з екологічним туризмом;

- проведення фестивалів та культурних заходів на узбережжі;

- створення умов для водного туризму, таких як прокат спорядження та сертифікація інструкторів;

- забезпечення привабливих умов для сімейного відпочинку (розважальна інфраструктура).

Загалом розвиток рекреаційного туризму в Україні може бути досягнутий шляхом збільшення інвестицій в інфраструктуру, підвищення якості послуг завдяки співпраці приватних та державних організацій та

збільшення інтересу до цього виду відпочинку у туристів.

Для залучення іноземних туристів до оздоровчих курортів України можна використовувати такі рекомендації:

- просування через інтернет та соціальні мережі: вести активні маркетингові кампанії в інтернеті та соціальних мережах, використовувати геотаргетинг та рейтинги сайтів для підвищення видимості та залучення цільової аудиторії;

- партнерські відносини з туроператорами: укласти угоди з туроператорами та агентствами на просування туристичних пакетів до оздоровчих курортів України;

- організація презентацій та заходів: проведення презентацій для закордонних туристів, участь у міжнародних туристичних виставках та конференціях, а також організація заходів для іноземних туристів на курортах;

- поліпшення якості послуг: постійний контроль за якістю послуг на курортах та підвищення рівня сервісу для залучення нових іноземних туристів;

- різноманітність туристичних програм: створення різноманітних туристичних програм і пакетів для іноземних туристів, що включають оздоровчі процедури, екскурсії, дегустації національних страв і т.п.;

- підтримка розвитку курортів: підтримка розвитку оздоровчих курортів з боку держави та бізнесу, надання пільг та фінансової підтримки для покращення інфраструктури та залучення іноземних туристів;

- розвиток екологічного туризму: розкриття екологічного потенціалу курортів та створення екологічних маршрутів для іноземних туристів.

Щодо розвитку рекреаційного туризму у різних регіонах України можна рекомендувати наступні дії:

- аналіз потенційних ресурсів: провести дослідження області та визначити її потенціал для розвитку рекреаційного туризму. Оцінити існуючу інфраструктуру та необхідні ресурси для її покращення;

- розвиток інфраструктури: створити необхідні умови для проживання туристів, включаючи готелі, кемпінги, місця для пікніків та відпочинку, екскурсійні маршрути, велосипедні та піші стежки тощо;

- просування туристичного потенціалу: проводити маркетингові та рекламні кампанії для залучення туристів з інших регіонів та країн, створювати унікальні програми відпочинку та пропонувати знижки на послуги для постійних клієнтів;

- створення нових продуктів: розвивати екотуризм, поглиблювати культурний туризм, організовувати спортивні заходи, впроваджувати нові турпрограми та розробляти гастрономічні тури для пізнання місцевої кухні та культури;

- навчання персоналу: оновлювати знання, навчати та підвищувати кваліфікацію персоналу, здійснювати моніторинг рівня сервісу та якості обслуговування;

- залучення інвесторів: залучати інвесторів для реалізації проектів зі створення нових об'єктів та розвитку інфраструктури для туризму, що сприяє розвитку туризму в регіоні та економічному розвитку держави.

Також було розроблено декілька рекомендацій щодо розвитку рекреаційного туризму в окремих регіонах України.

Закарпатська область:

- розробка та організація нових екологічних турів та збільшення пропускної спроможності існуючих об'єктів екотуризму (блакитні озера, національні парки, гірськолижні маршрути тощо);

- популяризація та організація оздоровчих турів для любителів термальних вод, розвиток та оновлення термальних курортів та лазень;

- організація велосипедних маршрутів по горах та долинах.

Чорнобильська зона відчуження:

- розробка та організація туристичних маршрутів з відвідуванням цікавих об'єктів та зон відчуження;

- організація велосипедних маршрутів та водних екскурсій на катерах

по Дніпру;

- організація навчальних турів, як допоміжних для державної робітників служби надзвичайних ситуацій.

Карпатський гірський район:

- розробка та організація маршрутів для піших походів та оновлення інфраструктури гірськолижних курортів;

- заохочення та організація хайкінгу та спелеотуризму (Карпатські гори – місце, де можна знайти багато печер, які можна досліджувати);

- популяризація та організація автомобільних туристичних маршрутів високогірними дорогами.

Одеська рекреаційна зона:

- розвиток рекреаційного туризму на морських курортах, організація яхтових та пляжних турів;

- розробка та організація велосипедних маршрутів, які пролягають уздовж узбережжя Чорного моря;

- розробка нових екскурсійних програм в історичному центрі Одеси та її знаменитих будівлях та музеях.

Львівський рекреаційний район:

- організація туристичних маршрутів в історичних районах міста, включаючи відвідування музеїв, театрів та інших популярних будівель;

- розробка та організація веломаршрутів, особливо тих, що ведуть навколо міста;

- організація гастрономічних турів, фестивалів кулінарії та дегустаційні програми.

Це лише деякі з рекомендацій, але на їх основі можна розробити доволі привабливі та цікаві програми для туристів, які допоможуть розвитку рекреаційного туризму в Україні.

Для залучення інвестицій щодо розвитку рекреаційного туризму в окремих регіонах України можна рекомендувати наступні дії:

- аналіз ринку: провести дослідження попиту на рекреаційний туризм у

регіоні та оцінити конкурентне середовище;

- розробка регіональної концепції розвитку рекреаційного туризму: сформулювати цілі та завдання, визначити потреби та очікування туристів, особливості регіональної пропозиції на основі наявних рекреаційних ресурсів;

- залучення інвесторів: розробити та впровадити рекламну презентацію регіону та пропозицій для інвесторів за допомогою заходів, конференцій та форумів;

- створення сприятливих умов для інвесторів: розробка пакету податкових пільг та субсидій, спрощення процедур отримання дозвільної документації, надання консультаційної підтримки та інше;

- реалізація проектів: сприяння реалізації інвестиційних проектів, включаючи пошук партнерів, супровід процесу та контроль за виконанням умов договору;

- просування регіону на ринку: організація та проведення рекламних кампаній у ЗМІ та соціальних мережах, участь у виставках туристичної індустрії, організація екскурсійних програм та рекламних заходів для туристів.

Загальна рекомендація – організація єдиного інформаційного порталу про регіон та його туристичні можливості, а також про інвестиційні проекти, щоб інвестори могли швидше та легше оцінити потенціал інвестицій у регіон.

3.2. Розробка нової програми рекреаційного туру для іноземних туристів

Щодо розробки та організації нового рекреаційного туру Україною для іноземців рекомендується керуватися наступними рекомендаціями:

- дослідити потреби цільової аудиторії: визначити, які унікальні видовища, пам'ятки та види дозвілля клієнти хотіли б побачити під час своєї

подорожі;

- враховувати сезонність: вирішити, в який сезон проходитиме тур, щоб максимально використати всі можливості туристичного рекреаційного потенціалу України. Наприклад, літні тури можуть бути пов'язані з відвідуванням пляжів на Чорному морі, зимові – зимові види спорту у Карпатах;

- співпрацювати з місцевими туроператорами: важливо забезпечити хороше партнерство між місцевими туроператорами та партнерами з інших країн, щоб забезпечити найкращі умови для туристів, а також компенсувати можливі недоліки іноземним туристам;

- надання точної та корисної інформації: рекомендується надавати клієнтам всю необхідну інформацію про те, що вони можуть побачити та зробити протягом туру, а також інформацію про умови подорожі та правила митного контролю;

- забезпечення комфорту та безпеки: рекомендується надавати максимально комфортні умови проживання та безпеку на всьому шляху туру, включаючи транспорт, харчування та основні послуги;

- підбір професійних гідів та перекладачів: для забезпечення кращого досвіду туристів рекомендується підбирати досвідчених та кваліфікованих гідів та перекладачів, які можуть допомогти клієнтам розшифрувати місцеві культурні особливості, а також відповісти на всі питання;

- використання соціальних медіа: рекомендується використовувати соціальні мережі та інші онлайн-канали просування, щоб залучити більше іноземних туристів та підняти рівень інтересу до України як туристичного спрямування.

Якщо учасники організації рекреаційного туризму дотримуються таких рекомендацій, то й можна забезпечити успішну організацію розробки нового рекреаційного туру Україною для іноземців.

Організація рекреаційного туризму має свої особливості, які необхідно враховувати під час планування та проведення туристичних заходів, а саме:

- орієнтація на відпочинок та розваги: основна мета рекреаційного туризму – це забезпечення відпочинку, пізнання нових культур, розваги та духовного збагачення туристів;
- активність: рекреаційний туризм пов'язаний зі спортивними та активними видами дозвілля, такими як піший та велосипедний туризм, водні види спорту, альпінізм та інші активності;
- важливість інфраструктури: для успішної організації рекреаційного туризму потрібна добре розвинена інфраструктура, така як спортивні майданчики, туристичні маршрути, пляжі, гостьові будинки та інші об'єкти;
- екологічна орієнтація: рекреаційний туризм нерозривно пов'язаний з природним оточенням, і тому важлива екологічна орієнтація суб'єктів туристичної діяльності. Вони повинні зробити все можливе для збереження та охорони природних ресурсів;
- доступність та безпека: рекреаційний туризм має бути доступним для всіх, незалежно від фізичних особливостей та соціально-економічного стану. Також необхідно забезпечити безпеку туристів, включаючи організацію медичної допомоги та рятувальних служб.

Таким чином, організація рекреаційного туризму потребує особливого підходу та професійної компетенції суб'єктів туристичної діяльності. Важливим є облік специфіки даного типу туризму та дотримання високих стандартів якості та безпеки під час проведення туристичних заходів.

Таким чином, за отриманими результатами аналізу сучасного стану розвитку рекреаційного туризму було вирішено розробити програму нового рекреаційного туру для іноземних туристів за назвою: «Відкрита брама України». Короткий опис програми: «Відкрита брама України» – це 7-денний рекреаційний тур різними містами та цікавими місцями України. Тур орієнтований на іноземних туристів, які хочуть познайомитися з культурою України, її пам'ятками та місцевим способом життя. Програма включає відпочинок, екскурсії, культурні заходи та взаємодію з місцевими жителями:

День 1: Прибуття до Києва. Туристів зустрінуть в аеропорту та

перевезуть до готелю. Після відпочинку в готелі туристи вирушать на екскурсію Києвом. За день буде оглянуто Києво-Печерську лавру, Майдан Незалежності, Оперний театр, зупинка біля butikів та кафе на Хрещатику.

День 2: Переліт до Львова. Тур Золотим містом візьме початок з реставрації замків, у тому числі Хотинська фортеця [31], Олеський замок, Кам'янець-Подільський замок. Обід у Львові (тематичний ресторан галицької кухні «Трапезна Ідей»). Після обіду екскурсія центром міста, огляд головних пам'яток, а саме: Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької, міська Ратуша, Архикатедральний Собор Св. Юра, Кафедральний собор святого Георгія, потім відвідування «Будинку Легенд», «Італійського дворику», Музейно-культурного комплексу пивної історії та кав'ярні «Копальня кави». Вечірня програма присвячена українській кулінарії: майстер-клас з готування вареників та галушок.

День 3: Відвідування Яремче та Карпат. Екскурсія Закарпаттям. Пішохідний тур на гори Паленик, Шибенець, Говерлу. Дорогою обід в українській хатині (коров'яче село). Вечірній відпочинок у Яремчі.

День 4: Переліт до Одеси, ознайомлення з визначними пам'ятками міста. Катання на дельтаплані. Купання та відпочинок на міських пляжах (Лонгос).

День 5: Екскурсія до Приморського парку. Відвідування одеської опери. Замовне шоу у театральній залі «Ангажементи».

День 6: Повернення до Києва. Відвідування національного музею «Меморіал Чорнобильської катастрофи» та Софійського собору. Також на цей день передбачено вільний час для покупок сувенірів та товарів ручної роботи (Андріївський Узвіз).

День 7: Виїзд з готелю та трансфер до аеропорту.

Орієнтовна вартість туру: від \$1800 за особу (включаючи всі перельоти, проживання в готелях, харчування, екскурсії та заходи). Кількість місць обмежена.

При розробці нової програми рекреаційного туру для іноземних

туристів в дослідженні було розроблено рекомендації щодо суб'єктів туристичної діяльності, які займаються організацією рекреаційного турів, яка в свою чергу лежить в основі сучасної туристичної індустрії. Рекомендації спрямовані на можливість змін у роботі, які в свою чергу спрямовані на покращення організації рекреаційного туризму:

- розвивати екологічні програми: суб'єкти туристичної діяльності можуть співпрацювати з організаціями з охорони навколишнього середовища, щоб розвивати екологічні програми для відвідувачів парків, пляжів та інших туристичних місць. Це може включати навчання зі сталої поведінки на природі, утилізацію відходів та підтримку регенерації природних ресурсів;

- створювати комфортні умови для відпочиваючих: суб'єкти туристичної діяльності можуть створювати комфортні умови для відпочиваючих, такі як чисті, затишні та безпечні простори. Це може включати встановлення зручних наметів, наметів, лежаків на пляжах, обладнання сучасними технологіями прокату водних та інших спортивних снарядів, санітарною обробкою громадських місць і т.п;

- забезпечувати доступність для широких верств населення: суб'єкти туристичної діяльності повинні забезпечувати доступність для широких верств населення, включаючи людей зі своїми відмінними фізичними та соціально-економічними особливостями, проводити кампанії зі стимулювання відпочинку, розробити цінові пакети для різних категорій туристів;

- розвивати інфраструктуру: суб'єкти туристичної діяльності можуть розвивати інфраструктуру навколо туристичних кластерів, громадських місць, пляжів та парків для забезпечення зручності та безпеки для туристів. Це може включати встановлення комфортного транспортного сполучення, облаштування паркових зон і фунікулерів, розвиток кластерів розваг та інших атракціонів;

- активне просування туризму: суб'єкти туристичної діяльності можуть

активно просувати туристичні можливості з використанням сучасних медіа технологій, соціальних мереж та маркетингових кампаній, де можна ілюструвати приклади гармонійного відпочинку, що поєднує розваги та здоровий спосіб життя.

Таким чином, поліпшення організації рекреаційного туризму може суттєво підвищити рівень привабливості туристичних місць та забезпечити позитивний внесок у розвиток туристичної індустрії.

.

ВИСНОВКИ

За сучасних умов туризм є одним із пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури провідних держав світу, сприяючи прискоренню їх всебічного розвитку. У багатьох країнах він займає вагомую частину національного ВВП, та Україна цілком може досягти таких показників, оскільки має значний невикористаний туристично-рекреаційний потенціал. Було визначено, що туристична галузь до початку 2020 року (початку пандемії) була однією із найперспективніших галузей країни і світу в цілому. Але на початку 2020 р. відбулася глобальна світова криза, що була викликана пандемією, крім того на початку 2022 року в країні почалася повномасштабна військові дії, все це негативно вплинуло та змінило устрій туристичної галузі в Україні і не тільки. Тому в дипломній роботі було досліджено сучасний стан розвитку туристичної галузі та її основні організаційні аспекти у світі та в Україні, а також її основні тенденції.

Проведене дослідження доводить, що кризи в Україні 2014 та 2022 рр. щодо розвитку туристично-рекреаційного потенціалу мали двояке значення. З одного боку, тривала пасивність уряду в питаннях комплексного системного розвитку туристично-рекреаційного потенціалу як однієї з фундаментальних конкурентних переваг України у глобалізованому світі призвела до структурних недоліків і неготовності суб'єктів сфери протистояти викликам погіршення міжнародного іміджу і обмеження в'їзного туризму. З іншого боку вже у ході кризи, спровокованої поширенням пандемії почав розкриватись потенціал внутрішнього туризму. Цей процес набув ще більшої динаміки у ході згорання зовнішні туристичних потоків внаслідок повномасштабних воєнних дій на території України, особливо на відносно безпечних територіях країни.

На нинішньому етапі оптимальним рішенням з огляду на роль туристично-рекреаційного потенціалу України для економіки, майбутнього

сталого розвитку і екосистемної безпеки є активізація зусиль щодо розробки програми стимулювання внутрішнього туризму, відновлення і розширення туристично-рекреаційних ресурсів на відносно безпечних територіях з далекострочною метою швидкого відвоювання позицій України на міжнародних туристичних ринках після закінчення воєнних дій.

З аналізу стану рекреаційного туризму в Україні можна зробити висновки про те, що рекреаційний туризм в Україні має великий потенціал розвитку завдяки різноманітності природних та культурних ресурсів. Попри це, інфраструктура для рекреаційного туризму в Україні не розвинена досить добре, особливо у віддалених регіонах. Низький рівень сервісу та якості послуг, а також недостатня інформаційна підтримка для туристів є перешкодами для розвитку рекреаційного туризму в Україні. Необхідне поліпшення маркетингових стратегій та просування туристичних маршрутів та об'єктів, щоб залучити більше туристів та інвесторів у галузь. Розвиток рекреаційного туризму в Україні може стати важливим чинником економічного розвитку регіонів та покращення якості життя місцевого населення.

Результати проведеного аналізу туристично-рекреаційної галузі України показують, що вітчизняна туристична індустрія має достатньо сильних сторін та можливостей для запобігання загрозам та підсилення існуючих слабких сторін галузі. Важливим завданням для українського уряду має стати формування позитивного іміджу України на світовому ринку як привабливої туристичної дестинації, що є стратегічно важливим на шляху до забезпечення подальшої стабілізації та соціально-економічного зростання країни в перспективі. Враховуючи європейський вибір «розумного, стійкого і всеосяжного зростання», розвиток туризму повинен ґрунтуватись на інноваційних технологіях та відповідних інфраструктурних зрушеннях.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Алексеева, Н., Дринь, О. Дослідження туристичних потоків в Україні. URL : http://tourlib.net/statti_ukr/alekseeva2.htm (дата звернення: 30.04.2023).
2. Благун, І. Румянцева І. Тренди туристичних потоків в умовах пандемії. *Вісник Хмельницького національного університету* 2022, № 6, Т. 1. С. 115–123.
3. Бушинський Є. В. Методи оцінки інвестиційної привабливості: регіональний вимір. *Бізнесінформ*. 2021. № 1. С. 157–163.
4. Водний режим та гідроекологічні характеристики Куяльницького лиману: монографія. Одеса : ТЕС, 2016. 331 с.
5. География основных видов туризма. URL : https://pidru4niki.com/1633082643762/turizm/geografiya_osnovnih_vidiv_turizm (дата звернення: 30.04.2023)
6. Гонтаржевська Л. І. Ринок туристичних послуг в Україні : навч. посіб. Донецьк : Східний видавничий дім, 2008. 180 с.
7. Грико, Ю. Вплив міжнародного туризму на розвиток країн світу. *Студентський науковий вісник Луцького національного технічного університету*. 2014. Вол. 4. С. 67–73.
8. Державна служба статистики України. Обсяг реалізованих послуг за видами економічної діяльності. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 30.04.2023).
9. Думська О. Буде туристичний Майдан. Як коронавірус вплинув на туризм в Україні та світі. Радіо Свобода. 2020. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/tourism-after-coronavirus/30586049.html> (дата звернення: 25.04.2023).
10. Життя у АОС. URL : <https://immigrantinvest.com/ru/blog/life-in-uae/> (дата звернення: 25.04.2023).

11. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці : Книги-XXI, 2003. 300 с.
12. Котлер, П., Боуен, Дж., Макенс, Дж. Маркетинг туризму. Англія : 6-е видання. 2017. 688 с.
13. Любіцева О. О. Територіальна організація національного туризму як проблема активізації туристичного бізнесу. *Проблемні та перспективні аспекти туристичного бізнесу* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 22 – 23 травня 2008 р. Харків, 2008. С. 46–49.
14. Любінцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Київ : Альтерпрес, 2003. 436 с.
15. Момонт Т. В. Основні фактори розвитку ринку туристичних послуг. *Економіка. Управління. Інновації*. 2012. № 1 (7). URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2012_1_35 (дата звернення: 30.04.2023).
16. Найпопулярніші країни, в які виїжджали українці у 2021 році. URL : <https://wz.lviv.ua/news/444035-naipopuliarnishi-krainy-v-iaki-vyizhdzhaly-ukraintsi-u-2021-rotsi> (дата звернення: 30.04.2023).
17. Окландер М. А., Окландер Т. О., Яшкіна О. І. Цифровий маркетинг – модель маркетингу ХХІ сторіччя. Одеса : Астропринт, 2017. 292 с.
18. Офіційний сайт Всеукраїнської громадської неприбуткової організації «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні». URL : <https://www.greentour.com.ua/> (дата звернення: 30.04.2023).
19. Писаревський І. М. Організація туризму. Харків : ХНАМГ. 2008. 541 с.
20. Погуда Н. В. Сучасний стан туристичного ринку України: оцінка та перспективи розвитку. *Ефективна Економіка*. 2018. № 10. URL : http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/10_2018/59.pdf (дата звернення: 30.04.2023).
21. Про затвердження плану заходів щодо підтримки сфери культури, охорони культурної спадщини, розвитку креативних індустрій та туризму : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 лют. 2021 р. №

84-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/84-2021-p#Text> (дата звернення: 25.04.2023).

22. Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 бер. 2017 р. №168-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017> (дата звернення: 19.04.2023).

23. Савченко Т., Овсяник В. Рейтинг туроператорів України. URL : <http://www.turprofi.com.ua/rejtingi/2046-letnie-rejtingi-turoperatorov-po-turtsii-2021> (дата звернення: 04.05.2023).

24. Світова організація з туризму. URL : <https://www.unwto.org/news/tourism-back-to-1990-levels-as-arrivalsfall-by-more-than-70> (дата звернення: 30.04.2023).

25. Світовий центр даних. URL : <http://wdc.org.ua/uk/node/190016> (дата звернення: 04.05.2023).

26. Стойка С. Проблеми та перспективи розвитку туристичного бізнесу України в умовах економічної нестабільності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. Вип. 21. С. 86–91.

27. Туристична статистика України. URL : <https://www.tourism.gov.ua/blog/u-2021-roci-v-ukrayini-naybilshe-vitrachali-groshey-turisti-z-oae> (дата звернення: 30.04.2023).

28. Урядовий портал. Постанова КМУ про затвердження Стратегії розвитку туризму та розвитку курортів на період до 2026 р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249826501> (дата звернення: 30.04.2023).

29. Фединець Н. І. Організаційні аспекти діяльності вітчизняних підприємств туристичної сфери в умовах кризи. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2016. Вип. 50. С. 182–186.

30. Цьохла С. Ю. Систематизація факторів розвитку туристичної індустрії. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Экономика и управление»*. 2009. Том 22 (61). № 2. С. 373–380.

31. Хотинська фортеця – велич на березі Дністра. URL : <https://vidviday.ua/blog/khotynska-fortetsia/> (дата звернення: 30.04.2023).
32. Шведун, В., Мельниченко, О. Особливості розвитку галузі туризму в Україні. Харків : НУЦЗУ, 2017. 153 с.
33. Школа І. М. Менеджмент туристичної індустрії: навч. посіб. Чернівці : Книги – XXI, 2005. 596 с.
34. Юхновська Ю. Ю. Дисертація. Збалансований розвиток потенціалу туристичної галузі : теорія, методологія, практика. URL : <http://ndch.diit.edu.ua/upload.pdf> (дата звернення: 30.04.2023).
35. Явкін В. Г., Руденко В. П., Король О. Д. Проблеми географії та менеджменту туризму : монографія. Чернівці : Рута, 2006. 260 с.
36. UNWTO. Основні напрямки туризму 2013 – 2018. URL : <http://www2.unwto.org>. (дата звернення: 30.04.2023).
37. UNWTO World tourism barometer January 2022. URL : https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2023-01/UNWTO-Barom23_01_January_EXCERPT (дата звернення: 30.04.2023).
38. World Tourism Barometer and Statistical Annex, November 2022. UNWTO. URL : https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2022-11/UNWTO_Barom22_06_November_EXCERPT (дата звернення: 30.04.2023).
39. Дунаєв Д. В., Зацепіна Н. О. Рекреаційний туризм як чинник відновлення світового туризму. *Тиждень науки – 2023* : матеріали щорічної наук.-практ. конф. викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів, студентів НУ «Запорізька політехніка», 24 – 28 квітня 2023 р. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023. С. 101–103.